

UR KVÄKAR-
ERFARENHETEN

EN SAMLING CITAT
ORDNINGAR
RÅD OCH FRÅGOR

VÄNNERNAS SAMFUND I
SVERIGE, KVÄKARNA

Utgivare: Vännernas samfund i Sverige,
kväkarna
Kväkargården, Kristinehovsg. 2
117 29 Sthlm

Hemsida: www.kvakare.se

Sthlm 2007

ISBN XX-XXXXXX-0-X

FÖRORD

Kväkarrörelsen har en mycket specifik karaktär. För en kväkare idag ger det ofta en omedelbar känsla av igenkännande och förståelse att läsa om hur tidigare generationer handlat och resonerat. Vännernas samfund, kväkarnas organisation, har ingen antagen trosbekännelse. Paradoxalt nog har kväkarnas kollektiva identitet ändå varit fastare och mindre föränderlig än många andra samfunds. Man kan likna Vännernas samfund vid en familj där mönster har en tendens att ärvas från generation till generation så att vissa kännetecken bibehålls.

Vi är glada över att tillhöra en progressiv och klok familj och denna bok kan ses som ett sätt att skriva ned familjetraditionerna. De underliggande attityderna i en familj illustreras ofta väl genom citat från olika situationer. Detta är också kväkarnas sätt att formulera sin tro. Det engelska namnet för sådana

citatsamlingar är *Faith & Practice*. Kapitlen 1 – 5 är den första samlingen av detta slag på svenska. Kapitlen 6 – 11 kallas på engelska för *Church Government*. Namnet verkar mer avskräckande än det är. Kapitlen innehåller praktiska anvisningar och regler som visat sig hållbara. Hela boken fastställdes vid årsmötet 2006.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	i
Om tro	1
Om andakt	9
Om erfarenhet	15
Om vittnesbörd	21
Om samfundet	30
Vännernas beslutsmetod	36
Samfundsordning	48
Gemenskap och medlemskap	54
Äldstearbete	68
Vigselordning	74
Begravningsordning	88
Noter och referenser	93

Kapitel 1

OM TRO

1.1 »Det som lever behöver man inte bevisa. Det visar sig. Det är.»

Emilia Fogelklou, 1937

1.2 »Jag har otaliga gånger skrivit och talat om att kväkarna anse att Gud bor i varje människa. Jag fick också för länge sedan den plötsliga ingivelsen att i så fall bor han också i mig. Men nu visste jag vad jag har gjort med honom. Bundit honom till händer och fötter, satt honom på svältkost, vägrat tala med fången och samtidigt då och då kastat ut i Eddingtons och Lundmarks och Jeans universum ett förtvivlat och tvivlande rop till någon underligt fjärran och apatisk Gud. Men nu hade han plötsligt blivit fri, gjort sig fri eller kanske jag givit honom fri och då var han förmögen att svara, den stackars munkavlade Guden.»

Elin Wägner, 1936

1.3 »Religiöst liv är någonting. Det är inte bara om någonting.»

Emilia Fogelklou, 1960

1.4 »När jag var yngre kände jag mig osäker och rädd för livet, men upplevelsen av Gud genom kväkar- domen har skapat en inre grund av harmoni och djup tillförsikt, något som inte härrör från min egen för- måga, något som inte uppfattas av intellektet men som ändå har sina rötter i mig. Gud är i själva livet, i tyst- naden, i den mänskliga gemenskapen, i naturen, i detta i att uppgå i att tjäna andra.

Oväntat upplever jag Gud, utan någon i förväg uttänkt tanke eller plan; jag »råkar» möta dem som just då och där behöver hjälp eller närhet och jag upplever hur Gud verkar. Någonting leder mig utan min vetskap. Att be för andra är för mig en sorts telepati med Gud som mellanhand.»

Elsa Cedergren [198-]

1.5 »Medan Luther kämpade med den inre för- dömelsens vånda såväl som med filosofi och läror, vandrade den unge George Fox ut i världen som en okänd sökare och spörjare för att finna någon, som verkligen och sannerligen kände Gud, tills han i sitt eget inre kom 'ifrån Orden till begynnelsen'.»

Emilia Fogelklou, 1932

1.6 »Varken vigda präster eller kyrkans sakrament har betydelse för en människas gudsförhållande, ty Gud är mitt i människovärlden och innerst i varje människas själ. Varje situation i livet kan fyllas av Gud. Den sakramentala tanken upphävs inte, men den får nytt innehåll.»

Sonja Ehrnwall, 1949

1.7 »Under Jeanna Oterdahls långa sjukdomstid och dödskamp har några rader ur hennes psalm ... ringt i mina öron: 'Om än den väg som för till dig Är smärtornas och dödens stig, Så lär mig vilja, Gud, ändå Den tunga vägen gå ...' Och jag är förvissad om att hennes djupaste vilja fick och tog emot den lärdomen.»

Greta Stendahl, 1965

1.8 O du som ser, o du som vet
Vart stackars väsens hemlighet,
Som också vet långt mer än jag,
Mitt väsens natt och dag,
Tag allt jag äger i din hand,
Bränn slagget med din renhets brand
Och låt mig leva i ditt land,
Min Fader och min Gud.

Om än den väg som för till dig
Är smärtornas och dödens stig,
Så lär mig vilja, Gud, ändå
Den tunga vägen gå.
Den gång du viskade ditt: Bliv,
Du ville mening i mitt liv.
Din mening i mitt väsen skriv,
Min Fader och min Gud.
Jeanna Oterdahl, 1909

1.9 »Inga kväkaraktiviteter, inga kväkarvittnesbörd, ingen kväkartystnad i världen kan ersätta en levande tro eller vikariera för den.»

Sven Ryberg, 1984

1.10 »Många frågar om kväkardomen är en tro för vanliga människor, och kväkarna svarar att dess egenskap att vara en experimentell religion gör att den passar för alla. Det som bör bli vår förkunnelse – som vi hittills ej framfört med den kraft vår tro uppfordrar oss till – är detta: 'Kom och vandra med oss på en kostsam men härlig väg'!»

Greta Stendahl, 1960

1.11 »Påskdag. Våra hjärtan – de flestas – födas blinda. Erfarenheterna, sorgerna skapar organ att se,

förstå, dela sorg. Först: en kanal av bitterhetens var, längre, värre, ju djupare vi är anlagda. Men när varet tömts ut: ny kanal, ledningstråd, organ. Ett väsen kan inte ta del i sorger det aldrig anat. Som våra sinnen utvecklas med sina organ, så organiseras också dessa 'hjärtats ögon och öron.' En dag skall sorgernas hela orkester, sådan den brusar in i långfredagslivet och slocknar i död, medvetet uppfångas, upplevas i ljus.»

Emilia Fogelklou, 1954

1.12 »Det är viktigt för mig, det är oerhört viktigt, att leva nära Gud, såsom Gud har uppenbarat sig för mig. Jag vill leva så att vad jag än gör, om det är att sitta som ordförande i kyrkofullmäktige, om det är att spela spelmansmusik, om det är att vara mamma, vad det än är vill jag att Gud ska bli synligare genom mig. Det är egentligen det enda som är viktigt.»

Julia Ryberg, 1997

1.13 »Herre, jag har framför mig en mycket svår dag. Det förefaller mig, som om de krav den kommer att ställa på mig vore mig övermäktiga. Hur skall jag få möjlighet att axla dem, bära dem, föra fram det som måste föras fram, så att något gott kommer ut av det som syns mig utförbart?

Fader, om jag är en svag stackare, så är du all styrkas Herre och all krafts Gud. Gå med mig den väg jag har

att gå. Lägg din hand på bördan, så att den blir möjlig att lyfta. Fyll mitt sinne med förtröstan och med lugn. Giv mig visshet om att denna dags uppgifter är dina, och att du själv skall ge mig kraft att skilja mig från dem.

Hjälp mig, min Gud, att inte låta tyngden av mina svårigheter falla som en skugga över andra och för-
mörka deras tillvaro. Låt den djupa glädjen över att du är min uppdragsgivare, du själv och ingen annan, genomstråla mig och bära mig. Amen.»

Jeanna Oterdahl, 1946

1.14 »Det blir lätt att man bara lyssnar halvvägs in i sig, till en nivå där man är uppfylld av sitt ofullkomliga jag. Längre in finns det starka ljuset och – det täta mörkret. Vi vill gärna se ljuset, men skyggar inför mörkret.»

Marie-Claire Lundeberg, 1992

1.15 »Jag tror på en upprättande och befriande Gud. Inte en makt som kommer utifrån och ställer allt till rätta med makt och myndighet, utan en nyskapande kraft som oavslåligen bryter fram i ljuset, där man minst väntar den.»

Gunvor Norrgrann, 1980

1.16 »Det är Kristusanden som är världens ljus – inte stjärnor eller solar som ögonen skåda som symboler, utan livets ljus, den dolda kärlek som genomströmmar världen.»

Emilia Fogelklou, 1950

1.17 »Det inre ljuset är ingen besittning. Kanske har jag kvar en tom ljusstake och märker inte att min vandring upphört att följa livets ljus utan sitter kvar i heligt arv som i en vitmenad grift.»

Emilia Fogelklou, 1950

1.18 »Kväkardomen är ett av de många experimenten under den kristna historiens gång att erfarenhetsmässigt komma i besittning av det andens liv och den syn på Gud och människan, som Jesus Kristus vittnade om i ord och livsgärning.»

Sonja Ehrnwall, 1949

1.19 »... kväkarna avvisar inte trosbekännelser och andra begränsningar bara utifrån ett frihetsbehov. Bakom ligger också en positiv tro på Guds tilltal till den som lyssnar, eller den grupp som lyssnar inåt tillsammans. Gud finns ju inom oss.»

Ingmar Hollsing, 1995

1.20 »Kväkartron är en framtidstro ... Den går ut på frihet, jämlikhet och syskonskap. Friheten är inte

frihet från ansvar utan frihet från förtryck. Frihet att tro det man vill – därför att det är den tro som Gud talar i ens själ, och det är den enda tro man kan ha. Är den fel skall den korrigeras. Men man kan inte ha någon annan tro än sin egen.»

Henrik Williams, 1992

1.21 »Intellektuell kamp för att uttrycka en sanning är inte detsamma som 'andligt sökande' även om den ingår däri. Nej, sökandet gäller hela livet, hela väsendet, hela hjärtat med dess hemligheter, hela jobbet, alla de vanliga dagarna och timmarna igenom.»

Emilia Fogelklou, 1961

1.22 »Kom tillbaka till dig själv, till ditt inre jag, till den plats och tid där du en gång för länge sedan föddes till älskande människa. Om vi skall kunna förmedla det budskap som vi bär inom oss, måste vi hela tiden söka oss tillbaka ...»

Jonathan Lutz, 1985

Kapitel 2

OM ANDAKT

2.1 »Det steg man måste taga för att 'komma till tro' misstänker jag har stor släktskap med det steg som skiljer 'att taga del i' från 'att vara en del av'.»

Sven Ryberg, 1989

2.2 »Varför just tystnad? Därför att tystnaden är mull. Det du sår däri skall du skörda – tiofalt!»

Sven Ryberg, 1971

2.3 Sök inte formeln, som förenar oss.
Sök kraften att från formeln kasta loss.
Bygg ej en lära, lämplig för i dag.
Lev stilla fram det inre livets lag.
Försök ej tolka korsets hemlighet.
Det tolkas bäst av den som burit det.
Försök ej pressa Andens frihet in
i ramen av en tanke som är din.

Står du förvirrad utan väg och bro,
minns, »Hjälp min otro» är en bön i tro.

Greta Langenskjöld, 1958

2.4 »Andaktsmötet är porten ut ur jagiskhetens magiska trädgård och grunden för all fortsatt gemenskap. Är andakten levande kan vi splittra oss i tusen smågrupper och ändå förbli en enhet. Utan andakten som grund kommer praktiskt taget varje djupare konflikt att förbli olöst, varje rörelse framåt att försvagas och hejdas.»

Sven Ryberg, 1965

2.5 »Vi vet att vi har inget livsavgörande att ge sökaren, vi kan bara följa honom till andakten.»

Sven Ryberg, 1965

2.6 »Själva vår närvaro spelar större roll än vad vi anar eller vill erkänna – vi må sedan ha för vana att tiga eller tala. Bara detta att vi deltagar höjer modet hos den vankelmodige och nedslagne. Är vi inte med fattas en sten när andakten skall byggas.»

Sven Ryberg, 1989

2.7 »Det är lätt för oss Vänner att göra en rit av undvikandet av riter. Vi river lätt ned dogmer, men

bibehåller avskiljande distans.»

Sven Ryberg, 1970

2.8 »Död tystnad är inte noblare än död evangelism eller död ritualism.»

Sven Ryberg, 1971

2.9 »Vi behöver en stillhet som först och främst blottar verkligheten inom och utom oss. Det är först sedan vi blivit seende som vi vet åt vilket håll vi skall gå för att börja vandringen mot den högsta verkligheten.»

Sven Ryberg, 1963

2.10 »Praktiskt taget i alla religioner och genom alla tider har visa män sagt att 'även om du är uppe i andaktens sjunde himmel, måste du avbryta den om en törstande hund gnäller efter vatten ...' Kanske vi måste vända på de kloka orden och säga att även om du vattnar sjuttiosju törstiga hundar måste du avbryta detta och söka stillheten?»

Sven Ryberg, 1963

2.11 »Vår stilla andakt får sin praktiskt hjälpande innebörd genom att våra småaktiga privata önske-virvlar sjunka bort och vi lyftas in i tillbedjan.»

Emilia Fogelklou, 1937

2.12 »Orden äga ingen kraft i sig. Den tystnad ur

vilken de vuxit skänker dem kraften till liv.»

Sven-Otto Lovén, 1956

2.13 »Mystik är ej dimbildning, den är hjärtats realism, den skänker verklighetssyn och förmåga att älska trots allt som staplas i vår väg, när vi vill visa vår kärlek till livet och nästan.»

Sven-Otto Lovén, 1956

2.14 »Alltjämt skall människan frestas fly ifrån vågstycket att vara sig själv och fly in i någon allmänt uppskattad livsgestaltning. Vägen till sig själv leder först djupt in i ensamhet, senare ut i tidens liv.»

Emilia Fogelklou, 1958

2.15 »Vi får inte fastna i en kväkarliturgi: inledande halvtimmes tystnad följt av tre till fem inlägg – dock inte längre än två minuter per styck – och därefter ta i hand. Vår andakt skall kunna vara fri, vad som helst skall kunna hända.»

Richard Larsson, 1996

2.16 »Den enskilde är ensam med sin Gud och på samma gång innesluten i en mycket stark gemenskap. De andras andakt ger ett förnimbart plus åt den egna, lyfter och bär den, stärker och berikar den.»

Jeanna Oterdahl, 1955

Vänner kan tycka att Gud inte går att beskriva i en lära (teologi); formuleringen »Ord om Gud» kan kännas befriande.

2.17 »En känsla som växer sig starkare i mig är den jag upplevde de allra första gångerna jag besökte kväkarandakten. Nämligen att det hos Vännerna fanns en närvaro, en vilja, en tystnad som mer än någon annanstans jag hade varit uppmanade och inspirerade till tankar och *Ord om Gud*.»

Kristina Taylor, 1995

2.18 »Och i stillheten är det som Guds ljus verkar. Då kan man rannsaka sig själv och se var man kommit till korta och vad man bör göra annorlunda. I den stunden är man kanske till en början ensam med sin Gud. Men så småningom vaknar känslan av att runt omkring sitter människor, som på samma sätt bär fram sina bördor och medvetandet om gemenskapen gör att det individuella trycket häves och hela mötet liksom axlar bördorna gemensamt. Bönens språk blir inte längre jag utan vi.»

Elin Sigmars, 1949

2.19 »Den stilla andakten är inte en isolerad företeelse inom samfundets liv. Dess resultat väver sig in i det praktiska och sociala arbetet och detta i sin tur ger

en förberedelse och stoff åt andaktsmötet. Gudstjänst
och liv är en sluten krets.»

Elin Sigmars, 1949

Kapitel 3

OM ERFARENHET

Emilia Fogelklou kom att under sin långa levnad spela en alldeles särskild roll som »kyrkomoder» för det svenska kväkarsamfundet. I sina självbiografiska böcker talar hon om sig själv i tredje person.

3.1 »Men en ljus vårdag – det var den 29 maj 1902 – då hon satt och beredde en lektion bland träden bakom Föreningsgatan 6, så inträffade tyst, osynligt, den centrala händelsen i hela hennes liv. Utan syner eller ljud av tal eller mänsklig förmedling upplevde hon i utomordentligt klarvaken medvetenhet det stora, förlösande, inre undret. Det »tomma skalet» liksom brast. All tyngd och vånda, hela överklighetstillståndet sjönk undan. Hon förnam levande godhet, glädje, ljus som en genomstrålande klar, lyftande, omslutande, otvetydig verklighet djupt inifrån. Det första uttryck som kom för henne – fast det dröjde länge – var: detta

är den stora Barmhärtigheten, detta är Gud, ingenting annat är så verkligt som detta. Det i ångest ropande och tystnade barnet hade kommit innanför ljusportarna. Hon blev förlöst ur en kärlek, som är mera än människors.

Förstummad, stilla, häpen gick hon in till sin lektion, förundrad också att ingen märkte på henne, att något skett.

'Bli född på nytt', så står det i Nya Testamentet. Och just det var ju vad som hänt med henne. Men erfarenheten var henne för överväldigande för att kunna nå ut till ord. Det dröjde över ett år, innan hon kunde röra vid det med andra. Det enda var att hon vid ett ärende på expeditionen helt stilla, liksom i förbifarten sade: 'Nu är jag igenom.' Mera behövdes inte.

Hon upplevde en ny frihet och friskhet. Det var som om inte bara från henne själv en stängande hylsa fallit av. Hon kunde på ett nytt sätt se tvärs genom andras höljen, både när hon mötte människor och läste böcker. Frukten försvann. Hon visste ju själv, utan präst eller bok, hur Gud finner en människa och ger liv, frihet och ljus. Nya Testamentet öppnade sig inför henne. Hon förstod, att vad som hänt henne står öppet för alla. Det hör människan till. Hon kände glimtvis igen det i kyrkor och frikyrkor, men själv behövde hon inte så mycket 'omslagspapper om Gud', inte så

mycket upprepningar av samma tankar och ord – som om Gud varit döv eller glömsk, ovillig att höra. Tystnad dolde mindre. Att känna igen Verkligheten i andra väsen var också en uppenbarelsform.»

Emilia Fogelklou, 1950

3.2 Jag vill ej vilja
Och ej icke vilja
Men viljas vill jag
Av mitt väsens Gud

Emilia Fogelklou, 1956

3.3 »Jag minns fortfarande alldeles klart ögonblicket när jag för första gången stod utanför den stängda dörren till andaktsmötet. Det var i en mörk och söndagstom korridor i en folkhögskola i Stockholm. Med avsikt hade jag kommit en aning för sent så att jag skulle slippa möta någon. När jag tog i det kalla handtaget gick det genom huvudet på mig, med förvånansvärd klarhet: 'Se upp! Om du trycker ned handtaget nu kommer ditt liv att helt förändras!' Så blev det.»

Sven Ryberg, 1973

3.4 »Bibeln är inte sakrosankt eller fridlyst. Den har kommit till under ett annat samhälle än vårt med

en annan syn på människan. Den innehåller inte absoluta sanningar i ord men kan lära oss livets sanningar.»

Elsa Cedergren, 1979

3.5 »En tidig fråga för mig var: Vem är Gud? ... Är han Luthers Gud, katolikernas Gud, Gandhis Gud? Varför har just jag fötts till den enda rätta läran? ... Är alla de andra – katoliker, frikyrkliga, anglikaner – på villovägar? ... Om Gud är allsmäktig varför har han inte uppenbarat sig för indianerna och Österns folk?

Jag hade i en skola en gång ett ämne som kallades apologetik. För mig blev det skrämmande – man lärde sig att besvara tvivlarens-sökarens frågor. Säger tvivlaren så då svarar ni så här osv. Man svarar alltså inte på grund av en inre övertygelse eller gudsupplevelse utan för att man råkar vara inlemmad i ett system, som säger att så här är det. ...

Under arbetet för u-länderna började frågan om våldet bli allt mer dominerande, vi såg det vansinniga i både det direkta väpnade våldet och förtryckarens våld mot den förtryckta. Allt oftare började vi stöta på kväkarna i något vi läste eller hörde. Under oändliga nattliga samtal med Rurik och genom böcker vi läste kom så småningom tankelivets frigörelse. Det var som att

komma ut från en tät skog upp mot fjället till ljuset och den friska luften. ...

Allt det vi upplevde ledde oss sakta men säkert till Kväkarna – det samfund som talade till oss i vår situation. Stillheten, det självklara i att alla i församlingen har ansvar för varandra och för samfundet, fredstanken, kväkarnas sociala medvetenhet. Vi kände att vi kommit hem.»

Birgit Rancken, 1973

3.6 »Bland mina frikyrkliga släktingar hade jag en farbror som var bokhandlare. Han hjälpte mig att finna en bok om kväkarna. Det blev Rufus Jones bok 'Kväkarnas tro och livsåskådning'. Den blev för mig något av en 'uppenbarelsebok'. Jag ömsom jublade och ömsom svalde, när jag läste och kände igen, och när jag läst färdigt, visste jag var jag hade min lojalitet:

'För att en människa skall bli uppriktigt religiös, bli en Kristi efterföljare, måste hon äga frihet att tro vad hon i sitt djupaste väsen känner vara sanning ... Vi måste ha vårt andliga hem och vår gudstjänst, där vi känner oss i djupaste inbördes överensstämmelse ... religion är något som börjar i människans själ. Erfarenhet är sålunda kväkarnas utgångspunkt ...'

Allt detta stämde helt överens med min inre övertygelse. Och ändå dröjde det 12 år innan jag anslöt mig

till Vännernas samfund. 'De tysta Vännerna' ... Ja sannerligen, nog är vi tysta, ibland alltför tysta. En liten annons på baksidan av Röster i Radio talade om för mig att Kväkargården fanns och att en tyst andakt hölls där varje söndag. Och jag gick dit och upplevde vad den tysta andakten är och den slöt mig i sin famn.»

Harald Theodorsson, 1973

Kapitel 4

OM VITTNESBÖRD

4.1 »Vad går inte människor nu i döden för –
milliontals och på kommando! Men vad vill vi skänka
vårt liv åt – frivilligt och ur inre nödvändighet?»

Emilia Fogelklou, 1942

4.2 »Ingenting är så otryggt som att slita ont utan
mening; intet så tryggt som att – ur solidaritet – ha
hittat ett svindlande stort mål att slita ont för.»

Emilia Fogelklou, 1931

4.3 »En gång trodde jag det var kvinnorna som
skulle säga från att så här går det inte längre. Nu tror
jag att det blir moder natur genom sina barn djuren
och växterna som kommer att tala om det. Och när vi
upptäcker att det som vår barmhärtige far har gett oss
att leva på, nämligen myllan (denna värld av levande,
samarbetande väsen), den håller vi på att ta död på, då

kommer alla andra problem att bli försvinnande få. Det går en kedja från den levande Guden till de levande svamparna som överför näringen från humus till växternas rötter och det är så stort och högtidligt att tänka på det, men det är förfärligt också att länken människan i denna kedja emanciperar sig åt båda hållen och tror den är allsmäktig.»

Elin Wägner, 1944

4.4 »Den överflödande upplevelsen av kärlekens centrum går inte att stänga inne i ett privat liv eller inom en sekt utvalda, den måste delas av alla.»

Sven Ryberg, 1965

4.5 »Vår visshet om, att varje människa inom sig bär något av det gudomliga ljuset leder till, att vår väg måste vara kärlekens väg hur löjligt barnslig och svag den än må synas mången av våra syskon.»

Greta Langenskjöld, 1970

4.6 »Människorna må förändras hur mycket som helst och med dem de lagar de stiftat liksom de medel de använder för att göra sig till jordens herrar. Men de kan aldrig ändra de av begynnelsen givna villkoren för sitt uppehållstillstånd på jorden. De kan kringgå dem, men till slut måste de lyda dem. I annat fall löper uppehållstillståndet ut.»

Elin Wägner, 1947

4.7 »Lever vi så att vi skiljer andakten från vårt vanliga liv, eller försöker vi leva med andakt, med vårt religiösa liv integrerat i det dagliga livet? Tar vi med oss erfarenheterna från andakten in i vårt arbetsliv, in i familjelivet, in i de vardagliga sysslorna? Eller ska vi se det så att bara när vi utför kväkaraktiviteter är det rätt att andakten styr vårt liv?»

Annika Hollsing, 1989

4.8 »De första kväkarna ... tog tidigt emot Mästarens uppgift inte endast att hjälpa slaverna, utan att avskaffa slaveriet, inte endast att besöka fångar och sinnessjuka, utan laga att deras förhållanden förbättrades, inte endast att bistå sårade utan att avskaffa krig.»

Emilia Fogelklou, 1935

4.9 »En vapenkunnig människa behöver inte öva sig i mod, klokhet, aktpågivenhet och godhet på samma sätt som den vapenlöse.»

Elin Wägner, 1944

4.10 »Ingen större kränkning av Guds vilja kan tänkas än kriget med allt vad det drar med sig av orättfärdighet och lidande.»

Sonja Ehrnwall, 1949

4.11 »Gud får inte längre hållas fången i himmeln som i en vacker blå sten att dikta legender om. Den levande vill ut ur detta fängelse, vars murar människor kanske behövt för sin myckna skräcks skull. Från himmeln vill den ned som kvalitet i jordens liv.»

Emilia Fogelklou, 1931

4.12 »Att anta enkelhet genom att skiljas från något är som att tappa svansspetsen när man fångas, som kopparödlorna gör för att undkomma. Vi vill verkligen inte skiljas från någonting alls, men hur lyckliga blir vi inte när vi plötsligt upptäcker att vi gjort andliga framsteg eftersom ett dött skinn har ömsats!»

Sven Ryberg, 1973

4.13 »Tänk på att du helgar arbetsdagen.»

Emilia Fogelklou, 1931

Ur en besvärsskrivelse till vapenfrinämnden:

4.14 »Jag tror på det av Gud i varje människa. Alla människor är bärare av något gudomligt. Att bruka våld mot en människa innebär för mig ett övergrepp mot det gudomliga. Min religion innebär alltså *vördnad för livet*. Något högre värde, som skulle kunna åsidosätta denna vördnad, existerar inte. Därför är det militära försvaret en omöjlighet för mig.»

Sven Andréasson, 1975

4.15 »För ett antal år sedan var det en medlem av vårt samfund som begärde sitt utträde sedan hon upptäckt att vi inte var en fredsförening. Denna händelse avslöjar något mycket väsentligt: för kväkarna är fredsarbetet inte ett mål i sig. Det är en konsekvens av en livssyn.»

Herman Backman, 1981

4.16 »Stackars Jesus, bara man ville dyrka honom lite mindre och höra på honom lite mer.»

Emilia Fogelklou, 1921

4.17 »När vi ställs inför döden, då förs vi som aldrig annars in i ett stilla lyssnande inför det som strålar fram ur ett fullbordat människoliv. Och det finns liv, inför vilka det blir mycket verkligt, det gamla ordet: 'Kärleken är starkare än döden.'»

Emilia Fogelklou, 1947

4.18 »Anhängarna av en våldsam revolution anser en genomgripande operation nödvändig. Men kväkarna är övertygade om att detta är en livsfarlig metod eftersom erfarenheten visar att våld alltid föder nytt våld. Samtidigt som de deltar i inhemska och internationella fredsorganisationers verksamhet, försummar de inte heller att verka på det andliga planet, emedan de vet att inga institutioner förmår uträtta

något, om dessa inte uppbärs av individer, fyllda av tro på kärlekens allmakt.»

Deryck Sivéén, 1969

4.19 »De flesta stora förändringarna i världsförhållandena har haft sitt ursprung hos enskilda individer eller små grupper individer. Vårt ansvar som kväkare för världen omkring oss anser jag främst ligga i sökandet efter och främjandet av just förändringsmöjligheterna på det sätt som alltid i samfundets historia varit utmärkande för kväkarnas insats.»

Bertil Johansson, 1971

4.20 »Det är en stor och kanske skrämmande uppgift att bli fredsbyggare. Men Gud begär inte det orimliga. Vi kan inte alla vara statsmän eller om världsproblemen sakkunniga. Men en enskild människa hur liten han eller hon än känner sig inför dessa svårlösta problem, betyder något när det gäller att skapa en fredens atmosfär genom ställningstagande och handling. Ett steg i taget på vägen räcker. Ljus skall falla över nästa steg. Ju större den skaran blir, ju starkare blir fredens krafter i världen. Och vi är ju inte lämnade ensamma. Fred på jorden ligger Guds hjärta nära. Hur skulle han annars kunna kallas kärlekens Gud?»

Elsa Cedergren, 1974

4.21 »När vi kväkare nu inte har några bestämda trossatser att erbjuda barnet, vad kan vi göra för att rot-fästa barnet i religion? Vi kan hjälpa det att upptäcka spår av och vittnesbörd om Gud i den omgivande världen och inom barnet självt, så att vi hjälper det att bli en ömsint och medkännande människa.»

Britt Boltzius, 1967

4.22 »Kväkarnas gamla misstro mot det de kallar »åsiktsreligion» (notional religion) och dogmatik har gjort att teoretiska utredningar av begrepp är sällsynta i kväkarlitteraturen. Rikare flödar där skildringarna av hur ljuset lett på skiftande och underliga vägar dem som sett det och följt det. Det är enskilda människors dagböcker – 'Journals' – som är källan för ett studium av det inre ljuset i dess verkningar. Tron härpå och erfarenheten härav är ju alldeles icke unik för kväkar- domen. Snarare är det så att denna givit en särskild emfas åt en sanning som hör till grundvalarna för religiöst liv överhuvud.»

Greta Stendahl, 1960

4.23 »Om alltså varje människa är en potentiell bärare av det gudomliga i världen, då är varje människoliv heligt. Men icke blott en människas liv utan hennes samvete och frihet att tänka och handla, hela

hennes personlighet. Icke blott det fysiska våldet utan också det andliga blir otänkbart.»

Sonja Ehrnwall, 1960

4.24 »En åldrad engelsk Vän skrev för 26 år sedan i en av våra böcker: '*Kristendomen är inte en teori att diskutera eller ett problem att lösa. Det är ett liv att leva, en person att älska.*' Eivor och jag förstod det inte då, men detta är kväkersk enkelhet.»

Sven Ryberg, 1973

4.25 »Andan och filosofin i kväkardomen har hjälpt mig att bli sann mot mig själv. Trots fel, begränsningar och tillkortakommanden vet jag att Gud min skapare alltid är med mig. Ibland använder han mig i sin tjänst för andra utan min vetskap.»

Elsa Cedergren, 1982

4.26 »I alla fall är det föga tyngd i det argumentet, att pacifismen inte skulle vara 'av denna världen'. Sedan neandertalmänniskans tid har det funnits mycket, som förefallit omöjligt men som ändå så småningom blivit verklighet.»

Gunnar Sundberg, 1973

4.27 »U-landsengagemang börjar inte med ekonomiska kunskaper, intresse för fred och miljö-

frågor börjar inte med sociologiska, politiska eller ekologiska grundsatser. Livets helhjärtade satsningar börjar med något annat – med människans längtan att älska, att gråta med den som gråter, att skratta med den som skrattar, att omfamna den som fruktar, att ta vara på Guds goda frö i varje människas hjärta och hjälpa det att växa tills kärlekens ljus genomstrålar oss alla och förändrar vår värld.»

Jonathan Lutz, 1985

4.28 »Naturligtvis blir fredsbudskapet ... en fråga om levande liv – och inte en fråga om en åsikt i vanlig mening. Det är inte fråga om att bestämma hur man skall handla i en tänkt framtida situation. Det är fråga om att nu verkligen följa de impulser, som jag känner kommer från Gud och som i sig bär fröet till världens förvandling.»

Herman Backman, 1957

4.29 »Fullkomlig frihet kan endast nås på det andliga området, men denna kan självfallet icke heller försvaras med vapen.»

Deryck Sivéén, 1959

Kapitel 5

OM SAMFUNDET

5.1 »Vännernas religiösa liv har dels en mystisk dimension, dels en aktiv. Den mystiska innebär att lyssna efter Guds vilja, ensam och i grupp. Gruppen fungerar som ett korrektiv, som en broms eller en bekräftelse på individens förmodade gudsinspiration. Den aktiva innebär att försöka utföra Guds vilja, privat och kollektivt, i samhällslivet såväl som inom familjen eller samfundet.»

Ingmar Hollsing, 1995

5.2 »Jesu bud var: *Följ mig* ej 'följ vissa regler.'»

Greta Stendahl, 1961

5.3 »Kväkarna började sålunda inte med att antaga utan med att bortlägga konfessioner.»

Emilia Fogelklou, 1937

Om det brittiska årsmötet 1994 då de brittiska Vännernas nya Faith & Practice presenterades.

5.4 »Redan själva idén att i varje generation grundrenovera ett religiöst samfunds hus och hem tycks mig uppvisa mod och självförtroende, styrka och gott exempel. Att bevara en äldre generations sanningar utan revideringar skulle i kväkarögon vara ungefär som att, av respekt för de döda, bevara föråldrade system för elektricitet och avlopp på släktens gård. Nej, ogräs är bara en växt på fel ställe, och när tiden förändras måste gränsen mellan det nyttiga och ogräset justeras. Det är väl bättre att bäva (quake) med jämna mellanrum och uppnå balans än att uppleva förödande jordbävningar efter några seklers tryck.»

Jonathan Lutz, 1994

5.5 »Inte teologiska avhandlingar, utan *Journals*, dagböcker med vittnesbörd om Guds gärningar genom människors liv, äro kväkarnas förnämsta bidrag till litteraturen.»

Emilia Fogelklou, 1937

5.6 »Trossystem äro som ett slags visaravläsningar på det upplevda, och som sådana ha de sitt stora berättigande. Men vi få inte fastna vid det förflutna utan i varje nytt läge vänta efter livsströmmen

från den som sade: 'Se jag gör allting nytt'. Om inte kväkarna göra det, äro de det fattigaste av alla samfund.»

Emilia Fogelklou, 1937

5.7 »Gud har blivit större och verkligare för mig ju mindre han uttrycks i ord, lärosatser och trosbekännelser. Det finns ett behov av ett religiöst samfund som är så fritt i sitt tänkande som Vännernas samfund och på samma gång verkligt angeläget om att denna frihet skall resultera i handling emedan dess inspiration kommer från gudomliga inre djup.»

Elsa Cedergren, 1982

5.8 »Efter en tid blir i regel rörelsen själv ett samfund, där man framför allt värnar om det förgångna och ängsligt frågar sig om man följer fäderna i rätt lära, rätta riter eller rätt ordning. Tills en dag ett nyskapande ljus bryter fram igen hos någon eller några.»

Sonja Ehrnvall, 1949

5.9 »Samfundet har en förpliktande historia men det är också lätt att dra växlar på det gångnas andliga storhet. Vi har inga präster, inga biktfäder, inga dogmer eller sakrament, ingenting som kan ta oss i kragen och hålla oss under armarna när det börjar suga från djupen. Vi har i stället snubblande lätt till hög-

mod, till självsvåld, till snobberi med vår frihet, till andlig lättja och till många, många ursäkter. Vi märker inte när vi sjunkit tillbaka från den glimt av verkligheten, av sanningen som vi en gång såg. Kväkarfriheten är en ödesdiger fallgrop om den inte varje dag återerövrats inifrån.»

Sven Ryberg, 1959

5.10 »Varje religiös vision måste möta sina vardagar. Ja, vardagen är själva ekluten som tvättar inbilledningen ur visionen. I detta framkallningsförlopp ingår som ett speciellt men välkänt dilemma vad som kort sammanfattat lyder: idé föder organisation – organisation dödar idé ... Genom tre långa århundraden har Vännernas samfund, trots detta, lyckats föra med sig sin unika lösning och samarbetsmetod.»

Sven Ryberg, 1973

5.11 »Sviker vi vår uppgift har vi ingenting att skyla oss med, ingen ritual eller konstnärlighet.»

Emilia Fogelklou, 1935

5.12 »Våra medlemsmöten bör vara tillfällen då vi odlar vår gemensamma idé om det inre ljuset, styrker vår tro och lär av varandra att leva, trivas och arbeta för att främja gemenskap, fred och rättvisa. Medlemskap bör innebära ett sätt att leva.»

Börje Norrgrann, 1979

5.13 »Även om det är möjligt för en kväkare att visa vägen för andra, måste var och en ändå finna och vandra sin egen väg. Detta gäller möjligen kväkarna mer än andra samfund och det är kanske orsaken till att de förblivit så få.»

Ingmar Hollsing, 1995

5.14 »Jag har aldrig träffat en kväkare som verkar tycka att det vore bra om alla vore kväkare. Jag tror att de flesta nuvarande medlemmar skulle gå ur samfundet då.»

Henrik Williams, 1992

5.15 »Trots alla påtagliga brister förhåller det väl sig ändå så, att kväkardomen åtminstone strävar efter en hela livets konsekvens och ser dennas ovillkorliga sammanhang med tron på en skapande ande i världen och människorna.»

Sonja Ehrnwall, 1949

5.16 »Kväkarna betraktar inte symboler som värdelösa utan som oväsentliga.»

Elin Sigmers, 1949

5.17 »Det är mycket lätt att lära ut vad samfundet inte har och inte tror på, exempelvis inga sakrament, inga präster, inga dogmer etc., så lätt att denna

negativism är en fälla även för de vuxna. Det är där-
emot mycket svårt att lära ut en grundläggande livssyn,
att undervisa om en livserfarenhet, att vägleda i
mognadsprocess, att grundlägga en sökarinställning.»

Sven Ryberg, 1961

Kapitel 6

VÄNNERNAS BESLUTSMETOD

INLEDNING

6.1.1 »Det är mötets mening att det inte är berömvärt eller ens tillåtligt att Vänner importerar slavar ... och det bruket förbjuds härmed av detta möte.»

Londons årsmöte, 1727

6.1.2 »Vi erkänner och värdesätter alla förhållanden som grundas på kärlek, och vi hävdar att äktenskapet är ett förbund mellan Gud och två människor, oavsett kön.»

Eugene månadsmöte, Oregon, 1987

6.1.3 »Detta årsmöte vet av tidigare erfarenhet att Vännerna samlats i oenighet och osäkerhet, men att ledning har kommit, ljus har skänkts oss, och vi har

blivit upptäckare av Guds syften. Detta ger oss en grund till förtröstan.»

Londons årsmöte, 1936

6.1.4 »I den enade stillheten hos ett verkligt samlat möte finns en kraft man bara kan lära känna genom erfarenhet, och den kraften är outrannsaklig även om man känt den ofta. Ur stillhetens djup händer det stundom att det kommer ord, ord från bönen innersta grund och därför med bönen makt: med något av dess upplivande och omvandlande och renande verkan.»

Caroline E. Stephen, 1908

VÄNNERNAS BESLUTSMÖTEN

6.2.1 Som framgår av ovanstående citat har Vännernas samfund genom århundradena av Gud letts till ett antal för samtiden anmärkningsvärda beslut. Guds tilltal är »ljudet av en sakta susning» [1 Kon. 19:12] och vår beslutsmetod strävar därför efter att tysta vårt inre och yttre sorl. Våra beslutsmöten är andaktsmöten för beslut. Det gör att vår beslutsprocess delvis skiljer sig från vanlig mötesteknik, särskilt genom den plats vi ger tystnaden, som gör det möjligt för oss att urskilja Guds röst. Ombudet (se kap. 7) har en viktig roll som den som hjälper oss att hålla oss till vår metod. Besluten

fastställs genom stilla acklamation, oftast bifall till det som ombudet tolkar som mötets mening. Ombudet skriver också direkt ner de beslut som fattas; de justeras alltså med en gång.

6.2.2 Kväkarna har ofta erfarit att Gud i beslutsmötena kan leda oss till oväntade och goda lösningar där sådana verkade saknas – och ibland till lösningar de flesta förkastade före mötet. Genom samtal och andakt förs gruppen till en bättre förståelse av vad kärleken begär av oss. Mötets mening blir därför i bästa fall ett uttryck för Guds vilja.

6.2.3 Vännernas metod är en krävande beslutsprocess för ombudet såväl som för de andra deltagarna. Den förutsätter inte bara att man noga väger sina ord eller kanske väntar med att yttra sig; den kräver också ett uppmärksamt lyssnande och en öppenhet att se sin uppfattning i ett nytt ljus. Den kräver tillit till gruppens medlemmar och – enligt Vännernas mening – till något som är större än gruppen.

6.2.4 Vissa årsmöten har haft som praxis att medlemmar kan anteckna avvikande åsikt i protokollet, men detta bäddar för framtida svårigheter i genomförande av beslut och är inte brukligt i Sverige. Oftast är oenighet ett tecken på mötets behov av att nå djupare i frågan eller uppnå en djupare gemenskap

med varandra ur vilken större tillit och kärlek kan växa.

6.2.5 Med beslutsmöte menar vi ett årsmöte, samfundsråd eller medlemsmöte. Även kommittéer bör betraktas som beslutsmöten, där vi kan öva oss i vår metod att fatta gemensamma beslut.

6.2.6 En eller flera av deltagarna i mötet är utsedda till ombud, vars uppgift är att leda beslutsprocessen så att Guds röst ges utrymme. Ombudet introducerar de olika ärendena på dagordningen och låter eventuella föredragande ge den bakgrundskunskap som mötet kan behöva. De övriga deltagarna ber för mötet, lyssnar, och kommer med inlägg som de känner leder frågan framåt. När ombudet uppfattar att enighet nåtts ber hon om tystnad för att sammanfatta mötets mening i en protokollsanteckning. Mötet väljer mellan att godkänna anteckningen eller att bearbeta frågan ytterligare. När den godkännts anses protokollspunkten vara omedelbart justerad. Det hör till god sed att inte under samma möte åter öppna ett ärende som redan fått sin protokollspunkt.

OMBUDETS UPPGIFTER

6.3.1 Ombudets viktigaste egenskap är en förmåga att lyssna och uppfatta både vad deltagarna säger och vad som sker på ett djupare plan – det som så småningom kommer fram som mötets mening. Ombudets praktiska uppgift är i första hand att vara en sorts spegel, att allteftersom formulera i ord var mötet befinner sig och därigenom hjälpa det att komma vidare. I början kan detta innebära att se till att ämnet som skall behandlas presenteras och att alla har fått tillräcklig information som underlag. Om ämnet är en öppen fråga eller ett problem väntar man kanske med att fråga om det finns konkreta förslag till lösningar och låter i stället mötet sätta sig in i frågan eller problemet och ber medlemmar dela med sig utan att skynda till beslut. Även i situationer där ett mycket konkret förslag står på dagordningen kan det vara skäl att börja på det sättet.

6.3.2 Praxis i Sverige är att ombudet visar att inlägg välkomnas genom att se upp mot de närvarande, varpå de som vill begära ordet antingen står upp eller på annat sätt markerar att de vill tala. Ombudet ger ordet till någon, och när personen har talat färdigt kan ombudet se till att orden får en chans att sjunka in genom

att se ned en stund och, när det känns lämpligt, åter se upp mot de närvarande. Inga talarlistor används, utan ansvaret för att bestämma till vem man ger ordet vilar helt och hållet på ombudet, som försöker känna efter hur mötet bäst kommer vidare.

6.3.3 Det är viktigt att alla relevanta synpunkter kommer fram, vilket kan innebära att ombudet får försöka uppmuntra somliga att tala mer och andra att lyssna mer. Om olika synpunkter har hörts och mötets mening förefaller rätt klar kan det löna sig att försöka formulera den i ord och fråga mötet om orden återspeglar mötets mening. Ofta kan man då, efter justeringar, acceptera det som en protokollspunkt och gå vidare.

6.3.4 Ett tecken på att ombudet aktivt bör ingripa, vare sig enighet uppnåtts eller ej, är då ombudet märker att deltagare upprepar sig eller att mötet stannar på stället, så att säga trampar vatten. Ofta kan ombudet hjälpa mötet att komma vidare genom att drista sig uttrycka det hon uppfattar som nuläget, exempelvis: »Mötet verkar rätt enigt om att förslaget är bra, men det finns relativt stor tveksamhet om finansieringen. Kan vi komma vidare i frågan idag?»

6.3.5 I inflammerade eller låsta lägen kan ombudet också uttrycka sin oro för att mötet inte verkar komma

någon vart och håller på att tappa stillheten och andakten som bör ligga till grund för beslutsmöten. Hellre än att anklaga deltagarna kan det löna sig att säga sådant som »Jag har just nu mycket svårt att smälta allt som sagts och ber om stillhet och bön innan vi går vidare». Också andra än ombudet kan ibland be om en kort period av stillhet under vilken mötets mening kanske kommer fram.

6.3.6 Om en helt låst situation uppkommit kan man ofta med gott resultat föreslå att ett beslut skjuts upp. Matpauser under vilka oeniga Vänner får tillfälle att samtala med varandra kan göra mycket gott. Erfarenheten har också visat att årsmötesförhandlingar som sker först efter andra, gemenskapsbyggande eller retreatliknande, aktiviteter når bättre resultat i svåra frågor. Ombudets eget själstillstånd påverkar också de övriga: ett öppet sinne, ett lugnt men glatt sätt och lite humor brukar bidra till goda resultat.

6.3.7 Det ligger i vår mänskliga natur att jakta och vilja ha snabba avgöranden. Men om vi vill ha en dialog med det som är större än vi måste det finnas en beredvillighet att samtala på Guds villkor, och Gud är inte alldeles som vi: »för Herren är en dag som tusen år och tusen år som en dag» [2 Petr. 3:8]. Därför bör var-

ken ombudet eller mötet se det som ett misslyckande om ett beslut skjuts upp, kanske under lång tid.

6.3.8 Om mötets mening är mycket klar men någon enstaka person är av annan åsikt kan ombudet fråga om personen eller personerna är villiga att låta mötet gå vidare i frågan. Ofta räcker det för den som är oenig att ombudet och de andra har lyssnat noggrant och uppmärksamt på hans eller hennes synpunkter. Om personen trots ingående samtal i frågan inte vill att mötet fattar beslutet, är det en del av ombudets ansvar att bedöma hur allvarliga invändningarna är och om mötet har tagit dessa i beaktande.

RÅD OCH FRÅGOR

Nedanstående råd och frågor, i huvudsak formulerade vid årsmötet 2001, är som alltid ämnade till inspiration och vägledning snarare än som regelsamling. »Ty bokstaven dödar, men Anden ger liv» [2 Kor. 3:6]. De närmast följande råden och frågorna är för deltagarna i ett beslutsmöte:

6.5.1 Tiden är en dyrbar gåva. När vi väl förlorat den kommer den inte åter. Är vi medvetna om våra förpliktelser: att komma till mötet beredda att lyssna; att tala när det är tillbörligt; att lita på varandra; att hålla

ombudet och mötet i Ljuset och att använda tiden klokt?

6.5.2 Tänk på hur du uttrycker dig. Speglar ditt ordval och tonfall den kärlek som andakten skall hållas i?

6.5.3 Är ditt inlägg en bro mellan det som sagts tidigare och det kommande beslutet?

6.5.4 Är du beredd att lyssna till den allsidiga belysningen av en fråga inför ett gudsinspirerat beslut?

6.5.5 Är du villig att nyansera ett ärende, även om du känner att du inte tänker driva detta perspektiv?

6.5.6 Är du villig att arbeta för ett mötets beslut som inte är detsamma som du tänkt dig?

6.5.7 Vänd dig till hela mötet när du talar, snarare än en enskild person.

6.5.8 Tänk på att hålla frågan vi behandlar i Ljuset; att tala helst bara en gång om du känner dig manad, och att ha tillit nog att överlåta resten till Andens ledning.

6.5.9 Överlåt dig till Anden innan du reser dig för att tala.

6.5.10 Att stå för det man säger är en talande bild. Att ställa sig upp när man talar i andakten tillhör vår tradition.

6.5.11 Du begär ordet genom att ställa dig upp när ombudet visar att det är dags. Du förblir stående om du får ordet.

6.5.12 Be för ombudet under protokollskrivandet. Det är viktigt att hon slipper känna sig jäktad.

Följande råd och frågor är till ombudet:

6.5.13 Våga lita på att gruppen kan finna den rätta vägen framåt och att det finns något som är större än du och mötet.

6.5.14 Formulera protokollet kort och koncist. Kom ihåg att man ofta behöver skriva i protokollet hur och av vem beslutet skall genomföras.

6.5.15 Du har rätt att vänta dig att mötet vilar i tystnad och bön medan du formulerar protokollspunkter. Påminn det annars.

6.5.16 Alla frågor kräver omsorg, men somliga frågor kan expedieras tämligen omgående.

6.5.17 Att vara kväkare innebär att vara människa med både styrkor och svagheter. Som ombud kan man

tingas hantera allehanda störningar i mötet, allt från odisciplinerat småprat till direkt manipulativa betenden. Din uppgift är att likväl älska mötet och Vännerna. Det kan vara en hjälp att minnas att kärleken inte nödvändigtvis är en behaglig känsla i maggropen, utan snarare handlar om vår oundvikliga samhörighet med varandra och med Gud.

6.5.18 En Vän som betar sig illa bör om möjligt inte kritiserar under sittande möte. Påbjud tystnad och visa mötet att du väntar dig det bästa av det. Följ upp dessa situationer, eventuellt i samråd med De äldste.

6.5.19 Det är ofta en god idé att före ett beslutsmöte påminna Vännerna om våra traditioner i fråga om god mötesteknik.

6.5.20 När du skall renskriva protokollet kommer du ofta upptäcka att formuleringarna blivit klumpiga. Detta skall i princip inte redas ut. Protokollet är redan justerat.

6.5.21 Som oerfaret ombud kan det kännas tungt att formulera protokollet under sittande möte. En hjälp kan vara att före mötet ha gjort utkast till protokollspunkter. Även om mötet fattar helt andra beslut har du då inledande meningar och idéer om möjliga formuleringar.

6.5.22 Var varsam med den makt du skulle kunna utöva som ombud. Om du är starkt engagerad, eller jävig, i ett ärende, kan du temporärt överlåta ombudskapet till någon annan. Därmed kan du bidra med inlägg i ärendet.

Följande råd och frågor är till de frånvarande:

6.5.23 En förutsättning för att erfara Guds tilltal till mötet är närvaro vid mötet. Gör du allt du kan för att delta vid beslutsmöten?

6.5.24 Du kan påverka mötet genom att formulera ett skriftligt inlägg som kan läsas upp vid mötet. Kom dock ihåg att det avgörande sker när Vännerna samlats för att få Andens ledning.

6.5.25 Be för mötet och intressera dig för det arbete som det beslutande mötet genomför.

Kapitel 7

SAMFUNDSORDNING

ALLMÄNNA DEFINITIONER OCH BESTÄMMELSER

7.1.1 *Vännernas samfund i Sverige, kväkarna*, är det officiella namnet på det svenska årsmötet inom kväkarrörelsen. Medlemmar är de som antagits som medlemmar av årsmöte eller samfundsråd (se kap. 8).

7.1.2 Vännernas samfund ser som sin uppgift att dels genom gemensam gudstjänst i andaktsmöten, dels på annat sätt, sprida kännedom om en levande gudsnärvaro.

7.1.3 Vännernas samfund är den organisation den tidiga kväkarrörelsen en gång skapade för sin överlevnad. Samfundets former har tjänat Vännerna väl under lång tid och ändras inte utan vidare. Av de jämlikhetssträvande rörelser som uppstod under engelska inbördeskriget på 1600-talet är Vännernas samfund en

av de få som överlevt. Med sin flexibla uppbyggnad av små lokala möten som ingår i större enheter kunde samfundet motstå förföljelser utan att det levande budskapet dog.

7.1.4 En andaktsgrupp kan bildas när Vänner och Vänners vänner samlas till stilla andakt enligt kväkartraditionen. När gruppen växer vidare kan den ansöka hos årsmötet om att bli ett självständigt andaktsmöte i årsmötets hägn.

7.1.5 Närhelst Vänner samlas för att fatta beslut om gemensamma angelägenheter, sker detta i en tillitsfull anda, där Gud ges utrymme i tystnaden. Vi kallar det andaktsmöte för beslut, ofta bara beslutsmöte. Ombudet lyssnar och formulerar mötets mening i ett protokoll. Omröstning förekommer inte.

7.1.6 Beslutsmöten kan hållas av alla andaktsmöten och kommittéer. Dessa möten bör eftersträva en sådan balans mellan andakt, administration, eftertanke och samvaro, att Guds vägledning kan erhållas.

ÅRSMÖTE

7.2.1 Angelägenheter som är gemensamma för samtliga andaktsmöten och medlemmar beslutas om vid årsmöte (ÅM) eller samfundsråd (SR). Ett samfundsråd kan betraktas som ett extra årsmöte.

7.2.2 »Vi beslöt tillsammans att ordna ett möte, en gång om året, för att få se varandras ansikten och få öppna våra hjärtan för varandra i Guds sanning, som det var förr.»

Londons årsmöte, 1668 (det första)

7.2.3 Med termen *årsmöte* menas dels organisationen, summan av medlemmarna, dels ett av de tillfällen när alla medlemmar är kallade till beslutsmöte. Medlemmar har både rätt och ansvar att deltaga i beslut som fattas i de möten och kommittéer de tillhör.

7.2.4 Årsmötet skall bland sina medlemmar utse ett ombud eller en grupp ombud, ett arbetsutskott (AU), kassör, revisor, vigselförrättare, samfundsäldsten (se kap. 9) och nomineringskommitté. Ombud och kassör ingår alltid i AU. ÅM skall utse ansvariga för arkiv, medlemsförteckning (se § 8.6.3) och samfundsbok (se § 8.6.1). Det kan också utse ansvariga för övriga för samfundet angelägna verksamheter. Uppdragen bör gälla för en bestämd period, lämpligen tre år. Därefter bör de omprövas.

7.2.5 Efter att samfundet utsett en lämplig medlem till vigselförrättare tar denne kontakt med justitiedepartementet, avdelningen för familjefrågor, och instrueras om gällande föreskrifter, varefter vederbörande av regeringen förordnas som borgerlig vigselförrättare, att gälla tills vidare.

7.2.6 Årsmötet skall sammankallas minst en gång per år. Samfundsråd kan därutöver sammankallas av ombudet. ÅM/SR är öppet för alla medlemmar. Till traditionen hör att till årsmötet inbjuda representanter för andra årsmöten i närområdet. Vänners vänner kan också delta i ÅM/SR efter samråd med ombudet. *Vänners vänner* kallar vi personer som utan att vara medlemmar står oss nära. En annan tradition är att årsmötet författar en hälsning till kväkarårsmöten världen över och i sin tur tar emot hälsningar från dessa.

7.2.7 Årsmötets/samfundsrådets ärendelista sammanställs av ombudet och består av förslag från AU, de konstituerande andaktsmötena, någon kommitté eller övriga ansvariga enligt § 7.2.4 ovan. Under övriga frågor kan enligt praxis ärenden tas upp till samtal men ej till beslut.

7.2.8 Nomineringskommittén skall i sitt arbete eftersträva balans mellan å ena sidan behovet av kontinuitet i kommittéer och grupper, å andra sidan behovet av att många har erfarenhet av och får öva sig i de olika uppdragen.

7.2.9 Årsmötet har ansvar för att långsiktigt stödja och samordna arbetet i de lokala grupperna. Det kan gälla:

- Hur andaktsmöten hålls;

- Hur beslutsmöten hålls;
- Andaktsvård och medlemsvård i hela årsmötet (se kap. 9);
- Årlig sammanställning över förändringar i medlemsförteckningen;
- Kväkarvigslar (se kap. 10);
- Begravningar och minnesandakter (se kap. 11);
- Beständig arkivering av protokoll och andra viktiga handlingar och värdepapper;
- Förvaltning av finansiella tillgångar, bokföring och redovisning;
- Bibliotek;
- Lokaler för andaktsmöten;
- Administration – rutiner och lokaler;
- Anställd personal.

7.2.10 AU ombesörjer löpande ärenden mellan årsmöten och samfundsråd och verkställer beslut. AU ansvarar också för budgetarbetet. Ombudet sammankallar AU och handhar mellan AU:s möten brådskande ärenden som inte är av principiell natur. Ombudet har även ett särskilt ansvar för kontakter utåt.

7.2.11 Samfundets firma tecknas av därtill utsedda personer i AU, två i förening. Vid nyttjande av e-redo-

visning över Internet, där kassören hanterar betalningar ensam, skall två personer kontinuerligt kunna följa kassörens transaktioner.

7.2.12 Vid årsmötet 2006 antar årsmötet detta kapitels punkter i ovanstående lydelse såsom en del av Vännernas samfundsordning, som i övrigt bygger på traditionen – i synnerhet såsom nedtecknad i övriga kapitel i denna bok – samt de beslut, som tid efter annan fattas av samfundets beslutande organ. Genom detta beslut upphävs tidigare samfundsordningar.

Kapitel 8

GEMENSKAP OCH MEDLEMSKAP

GEMENSKAP

Under förföljelserna 1682 försökte de engelska myndigheterna stänga ett möte i Bristol genom att fängsla de vuxna kväkarna. Deras barn fortsatte dock att hålla andakt. En nitisk tjänsteman vid namn Helliär visade särskild iver och misshandlade några av barnen svårt, men utan att lyckas upplösa mötet.

8.1.1 »Vidare lät han [Helliär] den 13 augusti sända elva pojkar och fyra flickor till Bridewell [ett ökänt fängelse], där de blev kvar tills en Vän förmådde utverka att de skulle få ställas inför domstol. Rätten gjorde allt den kunde för att med övertalning och hot få barnen att lova att inte hålla fler möten. Men barnen var orubbliga när det gällde detta och därför sändes de till Bridewell igen. Helliär beordrade – för att skrämma dem – föreståndaren att ha en niosvansad piska till

hands nästa morgon. Nästa dag i domstolen yrkade han enträget på att domarna skulle låta tukta barnen, men utan framgång. Pojkarna och flickorna var huvudsakligen tio till tolv år gamla och deras namn var Samuel Gibbon, William Miller, Joseph James, Elias Osborne, Tabitha Jones, Jonathan Jones, William Fry, Joseph Watkins, Rachel Mears, William Day, Samuel Watkins, James Randy, Martha Watkins, Martha James och James Wheeler.»

Joseph Besse, 1753

8.1.2 Det hör till våra livsvillkor att ingå i ett större mänskligt sammanhang. Detta sammanhang kan vara mer eller mindre intensivt, mer eller mindre välgörande, skifta under livets olika skeden, men gemenskapen med andra – eller dess frånvaro – präglar oss så till den grad att det är svårt att föreställa sig ett *jag* den förutan.

8.1.3 I ett sammanhang där människor bemödar sig om ärlighet, vänlighet och ödmjukhet kan vi lättare svara på det av Gud i varje människa, få kraft till växande och mod till det man som enskild inte mäktar med. Vännernas samfund har under lång tid varit en plats där män, kvinnor och barn på ett – i jämförelse med omvärlden – mindre ojämnt sätt fått ingå i en sådan gemenskap. Vårt samfund är inte bara summan

av de nu levande och verksamma. I samfundet finns också århundraden av erfarenheter och strävanden. Gamla berättelser färgar vår förståelse av oss själva och vårt samfund. Citat 8.1.1 är ett sådant exempel.

8.1.4 Vännernas samfund är sprunget ur idén om den omedelbara gemenskapen med Gud, vilken inte är skild från gemenskapen med våra medmänniskor. Andligen läggs grunden för samfundet i varje ögonblick vi förmår öppna oss för Gud och för varandra. Den organisatoriska grunden för Vännernas samfund är de lokala andaktsmötena. Här kan vi odla vår känsla av gemenskap och delaktighet. Hur detta går till rent praktiskt beror i hög grad på det lokala mötet.

8.1.5 Vännernas samfund vittnar om att det lokala andaktsmötet är en utmärkt skola, där vi lär oss hantera olikheter. Ibland uppstår givetvis svårigheter, någon gång så djupgående att andaktsmötets egna resurser inte räcker till. Som årsmöte bör vi därför ha beredskap att anlita erfarna utomstående Vänner som medlare i ett tidigt stadium av en konflikt. Vi bör minnas att konflikter hör till vårt mänskliga sammanhang och att de rätt använda kan bli till välsignelse. I de kapitel som följer beskrivs hur gemenskapen vårdas i det svenska samfundet.

8.1.6 »I vår önskan att vara snälla mot alla, att verka enade i anden och att inte vara uppdelade i majoriteter och minoriteter så bagatelliserar vi vår oenighet och drar en slöja över våra tvivel. Vi vill inte erkänna att spänningar är oundvikliga och missar att de faktiskt leder till någonting positivt när de tas fram i ljuset.»

Kenneth C. Barnes, 1984

8.1.7 »Om vi på allvar vill ge något åt våra barn i andaktsmötet, måste vi börja med att se över hela gruppens liv. Hurdan är kommunikationen oss emellan? Känner vi varandra och delar vi sorger och glädjeämnen? Har vi ett sådant förtroende för varandra att såväl problem som idéer och rädslor kan dryftas och mötas med förståelse? Hur tar vi emot barn och nykomlingar? Ser vi våra ungdomar som individer som vi vill lära känna och bry oss om? Vill vi ge dem tillfälle att lära känna oss och tycka om oss? Får vi dem att känna att de har mycket att ge oss, att vi uppskattar dem och att vi skulle sakna deras insikter och ifrågasättanden? Är vi ett samfund som lär sig saker gemensamt över åldersgränserna? Letar vi medvetet efter aktiviteter som hela gruppen kan delta i? Barn och ungdomar behöver visserligen sina jämnåriga men uppskattar också – glädjande nog – att få vara med i hela samfundsgemenskapen de går på de känner sig

som en fullvärdig del av den och får vara med om sådant som fördjupar relationerna och skapar varaktig vänskap. En sådan situation kan vara att utforska vårt kväkarförflutna och våra kristna rötter. Ännu viktigare är dock att tala om vad vi som kväkare tror idag och hur vår tro påverkar våra liv både som individer och som grupp. Tillsammans har vi en uppgift: att utforska vår tro av idag med de attityder och de handlingar som den leder till.»

Peggy McGeoghegan, 1976

MEDLEMSKAP

8.2.1 Medlemskap i Vännernas samfund är ett sätt att tala om att man ställer upp på det som är mest grundläggande i kväkardomen: insikten att det finns något av Gud i varje människa, sättet att hålla gemensam andakt och andaktsmöte för beslut samt den inre övertygelsens uttryck i vardagslivet. Den som ansöker om att få bli med i mötets gemenskap bekräftar vad mötet står för och förklarar sig villig att bidra till dess liv. De förväntningar som i andra församlingar ställs på en avlönad präst eller pastor, ställs i Vännernas samfund på varje medlem.

8.2.2 Det finns många paralleller mellan de tidiga kristna och de tidiga Vännerna. I den unga kyrkan,

liksom hos det unga Vännernas samfund, gällde andra regler än i dag för vem som sågs som medlem. Hade man modet att stå för sin tro under förföljelserna hörde man självklart till församlingen. Det är osäkert om alla tidiga kristna martyrer verkligen var vattendöpta och William Penn hade förvisso inga besökare (se § 8.3.2). Men efterhand som förhållandena normaliserades uppstod ett behov av att formalisera medlemsblivandet. Den romerska statskyrkan föreskrev ovillkorligen vattendopet, men hos Vännernas samfund tillkom inga yttre ceremonier – detta på grund av vår syn på yttre tecken som oväsentliga. Den process som beskrivs i detta kapitel och gäller för Vännerna i Sverige är typisk för Vännernas samfund: mötet utser två besökare till den sökande och fattar beslut efter besökarnas rapport.

8.2.3 »Jag antar att frågan man bör ställa inte är varför jag söker medlemskap, utan varför jag inte gjort det förr. Allt jag kan säga är att jag inte är en som skyndar. Jag har funderat på att söka i minst fyra år. Jag har känt mig som en av Vännerna så länge att det ibland har skakat mig att inse att jag inte betraktas som 'en av oss' utan som 'en av dem'. Jag har kommit att inse att andra inte nödvändigtvis ser på mig, mitt engagemang och min samhörighet på samma sätt som jag gör själv. Ibland har detta gjort mig ledsen. Men jag inser att

mitt ställningstagande måste bli tydligt för Vännerna. Om man tänker sig samfundet som ett fartyg, så skulle jag vilja tillhöra besättningen, inte passagerarna, och jag skulle vilja att det framgick klart.»

Jai Penna, 1989

8.2.4 »Och frågan [om lidande] hängde ihop med funderingarna om att begära medlemskap i samfundet. Jag tordes inte begära medlemskap med mindre än att jag var klar över att jag också skulle klara av det lidande som jag måste vara beredd på om jag fullföljde pacifismen. Då kom en äldre kväkare, som jag aldrig hade sett förut, till en stilla andakt som jag besökte och sa: 'Det är länge sedan jag var med på en kväkarandakt och idag kommer jag hit för att jag måste. Jag har ett budskap. Jag vet inte till vem och jag vet inte varför, men Herren säger: *Jag begär inga blodsoffer. Jag begär bara ett rent hjärta*'. Det förlöste mig ur denna vånda. Odla ditt rena hjärta. Det räcker. Den dagen den sorgen. Sedan sökte jag medlemskap och kände mig värdig att vara medlem i Vännernas samfund. Detta var 1946.»

Herman Backman, 1996

HUR MAN BLIR MEDLEM

8.3.1 Medlemskap i Vännernas samfund handlar inte bara om en intellektuell idé utan också om gemenskap med de andra medlemmarna och praktisk erfarenhet av vårt sätt att fungera som organisation. Att delta framför allt i andakter och så småningom även i andra aktiviteter, såsom arbetsgrupper, beslutsmöten och retreatar, ger en sådan allsidig erfarenhet. Den som efter att ha lärt känna samfundet känner att det vore rätt att fördjupa sitt engagemang är välkommen att söka medlemskap. Det gör man genom att skriva ett brev till samfundet och kort berätta om sin önskan.

8.3.2 När en ansökan om medlemskap inkommit, skall årsmötets ombud bekräfta mottagandet omgående och informera De äldste. Dessa utser i samråd med det närmast berörda andaktsmötet två medlemmar som skall vara besökare. Det är värdefullt om besökarna i någon mån kompletterar varandra. Besökarnas uppgift är att några gånger träffa den som söker medlemskap för andakt och samtal. De lämnar rapport till De äldste, som föredrar ärendet på samfundsråd eller årsmöte.

RÅD TILL BESÖKARE

8.4.1 De båda besökarna skall samråda, både innan de tar kontakt med den sökande och innan de rapporterar till De äldste. Det kan vara lärorikt att genomföra besöken gemensamt.

8.4.2 Att vara besökare är en viktig uppgift som också kan vitalisera det egna förhållandet till samfundsgemenskapen. Besökarna har ett långsiktigt ansvar för att den nya Vännen inlemmas i samfundets gemenskap.

8.4.3 Ägna medlemsärendet mycket tid. De båda besökarna bör ta en första kontakt så snart som möjligt.

8.4.4 Hjälp den som bor långt ifrån något andaktsmöte att komma in i en naturlig gemenskap.

8.4.5 Ägna tid åt samtal om vad som fört den sökande till Vännernas samfund. Samtalet skall också försöka klargöra om samfundet är vad den sökande hoppas på och om det är det religiösa hemvist där den sökande kan känna sig väl till rätta. Det kan vara värt att påminna om att Vännernas samfund räknas som en av fredskyrkorna och alltså är en del av den kristna gemenskapen.

8.4.6 Besökarna bör intressera sig för hur medlemskapet uppfattas av anhöriga och vänner till den som söker medlemskap.

8.4.7 Har den sökande endast ringa kunskap om eller erfarenhet av samfundet, uppmanar besökarna denne att avvakta. Ansökan går just då inte vidare till samfundsråd eller årsmöte, men fortsatt kontakt med samfundet uppmuntras.

8.4.8 Den sökande skall känna sig lugn för att förtroenden som ges besökarna ej utan medgivande går vidare.

8.4.9 Den som blir medlem behöver ha kännedom om samfundets nuvarande praxis och dess historia, om det kristna arvet och om mångfalden i trosuppfattningar, och om medlemskapets innebörd.

8.4.10 Vi som enskilda och samfund vill vara lyhörda för Guds vilja och ta konsekvenserna, enskilt, som grupp, i vårt samhälle och internationellt. Vi kan se till exempel kväkarnas fredsvittnesbörd som ett uttryck för denna lyhördhet, snarare än som frukten av ett intellektuellt resonemang. Det avgörande är att säga *ja* till det gudomliga inom sig. Vårt ja gör det möjligt för samfundsgemenskapen att fungera i de enkla former som visat sig vara livskraftiga under lång tid.

8.4.11 Gå igenom det som är specifikt för kväkarnas syn på Guds med verkan i andakt och beslutsmöten.

8.4.12 Förklara att medlemskapet praktiskt innebär:

- Att delta i andakten efter bästa förmåga;
- Att efter förmåga delta i beslutsmöten, kommittéarbete och praktiska sysslor;
- Att förkovra sig i kväkarnas metod att komma fram till mötets mening;
- Att dels efterhöra, dels respektera mötets mening innan initiativ tas i samfundets namn;
- Att efter förmåga bidra ekonomiskt till verksamheten.

HANTERING AV MEDLEMSKAPET

8.5.1 I de flesta fall beslutar samfundsrådet eller årsmötet att hälsa den sökande välkommen. I vissa fall kan man besluta att vänta. I undantagsfall är det uppenbart att den sökande inte hör hemma i Vännernas samfund. Vad beslutet än blir är det viktigt att den sökande och dennes lokala andaktsmöte får snabbt besked.

8.5.2 Medlemskapet träder i kraft när det blivit protokollfört av ett samfundsråd eller årsmöte. Barn till

medlemmar i Vännernas samfund i Sverige blir medlemmar först när de själva ansöker om det. Fram till 18 års ålder kan de antecknas i medlemsförteckningen i anslutning till föräldrarnas namn.

8.5.3 Med tiden slussas nya medlemmar in i kommittéer och arbetsgrupper. Det är lämpligt att sådana erbjudanden kanaliseras genom nomineringskommittén.

8.5.4 Årsmötets ombud handlägger överflyttning av medlemskap. De äldste ansvarar för att ett samtal vid behov hålls med den flyttande innan överflyttningen protokollförs. När en utländsk Vän vill registreras i medlemsförteckningen som medlem i annat årsmöte, handläggs detta också av ombudet. Till det traditionella förfarandet hör att Vännen har med sig ett introduktionsbrev från sitt möte.

8.5.5 Medlemskap kan upphöra antingen på medlemmens eller på samfundets initiativ och anses ha upphört när anteckning härom gjorts i samfundsråds eller årsmötes protokoll. Eftersom avsägelse av medlemskap är ett betydelsefullt steg i medlemmens och samfundets liv, är det viktigt att båda parter är överens om att ett klagörande har skett.

8.5.6 Varje medlem kan avsäga sig medlemskap medelst brev till årsmötets ombud, som skall rådgöra

med De äldste i ärendet. Normalt skall medlemskapet dock inte avslutas, förrän någon kontaktat vederbörande för samfundets räkning. När sedan medlemskapets upphörande protokollförts, skall ombudet omedelbart informera vederbörande.

8.5.7 Samfundet kan agera för att avsluta ett medlemskap dels då en medlems adress varit okänd i minst fem år och trots efterforskningar inte går att få fram; dels då medlemmens uppträdande eller offentligt framförda åsikter strider så starkt mot samfundets värderingar att det andliga bandet till samfundet inte längre kan anses finnas kvar. Frågan om avslutande av medlemskap förbereds av De äldste.

8.5.8 Medlems utträde ur samfundet och dödsfall skall noteras i årsmötes eller samfundsråds protokoll.

FÖRTECKNINGAR

8.6.1 Årsmötet för en samfundsbok som De äldste handhar. Namn, födelseår, inträde, besökarnas namn, eventuell kväkarvigsel, utträde, överföring och dödsfall antecknas.

8.6.2 Medlemmar och andaktsbesökare mellan 18 och 32 år från hela landet kan av årsmötet antecknas på en särskild förteckning över Unga Vänner. En Vän bör utses att handha denna.

8.6.3 En tryckt medlemsförteckning bör finnas. I denna kan barns födelseår noteras. När de fyllt 18 år tillfrågas de av De äldste om de vill föras över till förteckningen över Unga Vänner.

8.6.4 Samtliga förteckningar bör hanteras med omsorg, så att de inte kommer till oönskad användning.

Kapitel 9

ÄLDSTEARBETE

DET PASTORALA ANSVARET

9.1.1 Man kan inte älska Gud utan att älska människorna. Kärleken innebär bland annat att vi uppmärksammar och lyssnar på varandra. Omtanke om den yngre generationen, liksom om de medlemmar som av olika anledningar inte längre kan delta i våra möten, kan dessutom kräva fantasi och omdöme.

9.1.2 Varje andaktsmöte ansvarar för andaktsvård och medlemsvård (se § 9.1.3 nedan), liksom varje medlem har ett sådant allmänt ansvar. Likväl har det visat sig praktiskt att en person eller en grupp har ett uppföljningsansvar. Det finns en hel del litteratur, främst på engelska, som ger exempel på hur denna uppgift brukar utföras. Flera sådana böcker återfinns i Kväkarbiblioteket.

9.1.3 Årsmötet eller samfundsrådet utser minst två personer till samfundsäldsten, vilkas uppgift är att *dels* handlägga medlemsansökningar i samråd med närmast berörda andaktsmöte, *dels* stödja andaktsgrupper i deras arbete för andaktvård och medlemsvård, *dels* sörja för att de Vänner som bor långt ifrån ett andaktsmöte kan omfattas av gemenskapen. Dessa samfundsäldsten har möjlighet att ta i anspråk samfundets resurser. Ibland blir det nödvändigt att fatta formella, protokollförda beslut i äldstearbetet, exempelvis i fråga om vigsel, medlemskap och minnesandakter. Då bör antalet deltagare i beslutet vara minst tre. Därför kan dessa samfundsäldsten adjungera minst en lämplig person, om möjligt med lokal anknytning, vid sådana tillfällen. Det är denna grupp som avses med begreppet »De äldste» i detta och övriga kapitel.

RÅD FÖR ANDAKTSVÅRD («ELDERSHIP»)

9.2.1 Nedanstående förteckningar över ansvarsområden är att betrakta som riktlinjer snarare än föreskrifter. Ansvaret för andaktsvård handlar om att engagera sig i andaktsmötets utformning, inriktning och kvalitet. Det innebär att:

- Uppmuntra andlig förberedelse och bön;

- Värna om djupet i såväl tal som tystnad i andakten. Detta kan innebära samtal med enskilda personer;
- Ansvara för gynnsamma yttre förutsättningar för den stilla andakten, som till exempel andaktsvärdar, stolarnas placering och deltagarnas punktlighet;
- Verka för kunskap om beslutsmötenas teori och praktik;
- Ansvara för att speciella andaktsmöten för exempelvis vigsel och begravning samt minnesandakter hålls i enlighet med årsmötets intentioner;
- Värna om enskilda Vänner och andaktsbesökare; ta sig an dem som på grund av ålder och sjukdom ej kan delta i andakten; där så är lämpligt anordna stilla andakt i deras hem; bistå döende och deras anhöriga;
- Uppmuntra tillfällen till lärande och utveckling inom andaktsmötet – till exempel genom studiecirklar och andra sammankomster om kväkarhistoria och kväkarlitteratur;
- Sörja för att barns och ungdomars behov av gemenskap och delaktighet blir uppmärksammade;
- Se till att nya andaktsbesökare blir omhändertagna på lämpligt sätt.
- Hantera konflikter inom andaktsmötet.

RÅD FÖR MEDLEMSVÅRD (»OVERSIGHT«)

9.3.1 Medlemsvård kan ta sig många olika uttryck. Målet är att främja medlemmarnas gemenskap, genom att:

- Uppmuntra deltagande i andaktsmötet och när så är lämpligt presentera nya deltagare för de andra medlemmarna i andaktsmötet;
- Uppmuntra medlemmarna att delta i beslutsmöten;
- Underlätta för andaktens deltagare att lära känna varandra;
- Träffas regelbundet och gå igenom listan på medlemmar för att förvissa sig om att ingen blir bortglömd;
- Uppmuntra medlemsansökningar när så är lämpligt;
- Tillfråga medlemmars barn som fyllt 18 år om de önskar överföras till förteckningarna över Unga Vänner eller Vänners vänner.
- Hantera konflikter inom andaktsmötet;
- Se till att sjuka och behövande får besök och omtanke;
- Stötta de anhöriga vid dödsfall.

I LITEN GRUPP

9.4.1 Vår gemensamma andakt och vår omtanke om varandra gynnas av att vi känner varandra väl. Vi lär känna varandra genom att göra saker tillsammans och framför allt genom att göra det *i mindre grupper*. Studiecirklar och samtalsgrupper är beprövade former, men även andra aktiviteter är värda att pröva. Även beslutsmöten gynnas av en djupare gemenskap. Här följer några exempel på former som har visat sig användbara.

9.4.2 En typ av strukturerade samtalsgrupper som vi uppskattar är *Samtal ur andakten* (»Worship sharing»). Här kan deltagarna lära känna både sig själva och andra. Formen ansluter sig på ett naturligt sätt till den stilla andakten. Det finns gott om skrifter (på engelska) som utförligt beskriver tillvägagångssättet, men kortfattat kan sägas: inte fler än 12 deltagare; mötet har ett tema; mötet börjar och slutar med tystnad; tystnadsplikt utanför gruppen; tystnad mellan inläggen; självupplevda erfarenheter och åsikter snarare än andras; inga kommentarer av andras inlägg; uppmärksamt lyssnande; varning för diskussion; ingen är tvungen att yttra sig; inte heller skall någon känna sig tvungen att »saga B om han sagt A». Här finns tillfälle att i en trygg omgivning utforska djupa personliga frågor.

9.4.3 *Klargörande möten* (»Meetings for clearness») kallas en typ av möten där en eller flera personer får hjälp till klarhet i en svår situation. Initiativet till ett klargörande möte kan komma från De äldste eller från den rådsökande. Några medlemmar inbjuds att ställa frågor, lyssna och hjälpa till att reda ut begreppen. En mötesledare bör utses.

9.4.4 Vänner som åtar sig svåra uppdrag för kortare eller längre tid kan begära att få en *stödgrupp*, vars syfte är att underlätta uppdraget. Gruppen bör sättas samman i samråd med den som skall stödjas.

9.4.5 Vänner kan samlas till en ledd meditation, *stilla övning med ljus*, en övning i att släppa fram ljuset i det inre, även kallad *Experiment with Light*.

9.4.6 *Retreater* är en viktig del av samfundets liv. Vare sig de omfattar ett veckoslut eller en dag kan de öppna för reflexion och växt. Retreaterna kan bli mycket olika beroende på inriktning, ledning och gruppens sammansättning.

Kapitel 10

VIGSELORDNING

INLEDNING

10.1.1 Äktenskapet är ett kontrakt som slutes i Guds närvaro under en andakt. Det är ett förbund mellan två älskande människor och syftar till ett troget kamratskap och ömsesidigt växande. Denna vigselordning är den senast antagna av Vännernas samfund. De element som alltid varit utmärkande för kväkarnas vigsel är i huvudsak bevarade:

- Det är paret som – i Guds närvaro och med familj, släkt och vänner, inom och utom samfundet, som vittnen – uttalar sina löften. Detta sker under en stilla andakt enligt Vännernas sed;
- Mötet – det som i andra samfund motsvarar en församling – deltar och bekräftar genom De äldste att vigseln äger rum i mötets hägn;

- Vigselsebeviset kan utformas ganska fritt. Det var från början ett vigselkontrakt som paret och de närvarande som vittnen undertecknade.

En kväkarvigsel är till sin form mycket enkel – en stilla andakt under vilken paret inför Gud och de församlade avger sina löften och där alla närvarande fungerar som vittnen.

10.1.2 »Den rätta föreningen i äktenskap är Herrens verk allena och icke prästers eller fredsdomares, ty det är Guds förordning och icke människors; och därför kunna icke Vännerna medgiva att de skulle viga dem samman: ty vi viga ingen, det är Herrens verk och vi äro blott vittnen.»

George Fox, 1669

George Fox rådde Vännerna att se sig som gifta

10.1.3 »... såsom vore de det icke: man och hustru må vara fria att utföra Guds verk och icke äga varandra.»

George Fox, 1669

Ur ett brev författat av William Penn (1644 – 1718) till maken Guglielma Penn. Det är skrivet 1682, strax före hans första resa till sin koloni Pennsylvania.

10.1.4 »Min älskade hustru! Kom ihåg att du var min ungdoms kärlek och i betydlig mån mitt livs glädje –

den mest älskade liksom den mest värdiga mina jordiska omsorger. Och orsaken till denna kärlek var mycket mer dina inre förträffligheter än dina yttre – vilka även de äro många. Gud vet – och du vet – att jag törs säga att det var en förening Han skapade; och Guds avbild i oss bägge var det främsta ting och det mest älskliga och betagande smycket för våra ögon. Nu skall jag lämna dig, och det utan att veta om jag får se dig åter i denna värld. Tag mina ord till ditt hjärta, och låt dem bo där i mitt ställe så länge du lever.»

William Penn, 1682

10.1.5 »En sak är jag säker på: Det finns många vägar genom livet och Gud försöker leda var och en längs den väg som passar just henne eller honom – om vi bara följer Hans ledning. Inte är det Gud som vill tvinga alla att gå samma väg, utan det är våra medmänniskor som lockas göra det. Det kan vara svårt att erkänna det faktum, att en del människor blir kallade av Gud att leva med någon av samma kön – medan en annan, större del, kallas att följa andra vägar i livet. Varhelst Gud kallar oss är vi fria att följa eller inte följa Honom. Och om en människa kallas att följa en stig som inte godtas av hennes samhälle, grannar, församling eller av hennes familj, så kan det verkligen vara svårt att gå dit Gud leder. Men det är endast genom att

följa Guds ledning som man kan leva ett överflödande rikt liv.»

James Haines, 1999

10.1.6 »Jag minns den kvällen då jag först blev medveten om att kärleken hade rört vid mitt hjärta. Jag hade inte vetat att det var så ljuvt att älska. Det blev ju ingenting av, men ändå. Jag skulle inte vilja vara av med det som bara blev ett minne.»

Jeanna Oterdahl, 1960

Följande dikt återfanns som ett manuskript bland Jeanna Oterdahls kvarlåtenskap och publicerades först efter hennes död.

10.1.7 Kan du känna en kyss på din panna
som en fläkt av en farande vind?
Jag kan inte, får inte stanna,
bara lägga min kind mot din kind.
Min vän, det är mycket att skänka
för den som aldrig fått ge,
för den som aldrig torts tänka
att dig nånsin i livet få se.

En blåklint har stigit ur rågen,
en ros har öppnat sin famn,
jag skriver med fingret i vågen
min älskades älskade namn.
Jag har vilat min blick i ditt öga
en snabb och strålande stund.
Det var som att hjärtat löga
i evighet – en sekund.

Jeanna Oterdahl, 1926

10.1.8 »Och nu? Ja, bönen är starkare, medvetnare, livsdjupare, bönen efter kärlek alltmer, genomlysthet alltmer, godhet, renhet – alltsamman. Och så står *du* här, så nyss inkommen dit, in vid mitt livs hjärta, danad just så att jag måste hålla dig mest kär av allt jag fått att se i människosjälarnas värld. Och just *nu* i det sällsamma ögonblick då avgörelsen sker för din framtid. Skall du 'let som en Svale flyve ind i Himmeriges Rige' eller skall du, skall *vi* fortsätta 'den korta biten' härnere?»

Emilia Fogelklou, 1928

10.1.9 »Störst av allt upplevs ju *kärlekens* utvidgning av ens universum, genom hela ens varelse, i tidig svärmisk fas såväl som i sådan utlöst ömsesidighet, där ensamhets- och mindervärdeskänsla smälter bort.

Oändliga rymder öppnas, hela väsendet vibrerar i fördubblat liv. Vi förnimmer ekon ur de tusende kärleksdikterna, med sina olika tonfall, där också vemod kan spela in. 'Bara du går över ängarna, bara jag ser dig vandra i fjärran förbi, darra de eviga strängarna ...' Medvetet eller omedvetet förnimmer vi i en sådan period något av vad Geijer uttryckte så: Livets innersta är salighet.»

Emilia Fogelklou, 1958

10.1.10 »Och att uppleva ett *du* hör ju samman med livets djupaste och mest förvandlingsmäktiga under.»

Emilia Fogelklou, 1958

10.1.11 »All lycka – och därför också kärlekens – är en gåfva, som lifvets Herre ger oss.»

Jeanna Oterdahl, 1904

HUR EN KVÄKARVIGSEL GÅR TILL

10.2.1 Ett par som vill vigas inom Vännernas samfund i Sverige anhåller om detta genom att lämna ett brev undertecknat av dem båda till De äldste, som utser en vigselansvarig (oftast vigselförrättaren). Efter att vigselansvarig har träffat och samtalat med paret, samt redogjort för besöket hos De äldste, fattar De

äldste beslut i ärendet och informerar samfundet i övrigt. Därefter kan de praktiska arrangemangen, till exempel inbjudningar, ta vid.

10.2.2 Det är viktigt att paret har haft kontakt med Vännernas samfund i Sverige under en längre tid, har tillfredsställande kunskaper om Vännernas tro och praxis, och känner sig hemma där. Detta är speciellt viktigt om en av dem inte är medlem.

10.2.3 När De äldste har givit sitt stöd till parets anhållan utses i samråd med paret en planeringsgrupp bestående av vigselansvarig och ytterligare några som ansvarar för praktiska frågor. Till planeringsgruppens uppgifter hör:

- Att under vigseln föra fram vigselbeviset för paret att underteckna och sedan läsa upp det;
- Att inleda och avsluta andakten;
- Att se till att alla närvarande får tillfälle att skriva under vigselbeviset och att samfundet får en kopia till sitt arkiv.

10.2.4 Vigseln sker under en andakt enligt Vännernas sed dit samtliga medlemmar är välkomna. Någon gång under andakten reser sig paret, tar varandra i hand och avger sina löften. Mellan löftena och andaktsmötets avslutning läser vigselansvarig upp

vigselbeviset, vilket undertecknas av paret. Därefter fortsätter andakten. Alla väntas bidra till att fördjupa andakten, i stillhet och eventuellt med ord. Som vid en vanlig kväkarandakt finns det inga givna direktiv för vad som lämpligen kan sägas. Om vigselförrättaren utnyttjas kan dessa formaliteter vävas in i kväkarvigseln eller ske separat. Om den formella vigseln sker borgerligt bör den registreras redan före eller kort efter kväkarvigseln; detsamma gäller partnerskap. En av planeringsgruppen utsedd person avslutar andakten. Alla närvarande uppmanas att underteckna vigselbeviset. En kväkarvigsel i Sverige är antagligen en ny upplevelse för åtminstone några av de närvarande, och en förklaring, skriftlig eller muntlig, kan behövas för att alla de församlade skall känna sig införstådda och hemma där. Ett förslag på en sådan förklaring ges i § 10.2.9.

10.2.5 Ett par som vill vigas inom Vännernas samfund i Sverige kan ha hjälp av följande minneslista. De bör:

- I god tid anhålla om vigsel hos De äldste med ett brev undertecknat av dem båda, och meddela både när och var de hoppas att vigseln skall ske och hur de tänker registrera sitt förhållande inför lagen;
- Samtala med vigselansvarig;

- När samfundet genom De äldste givit sitt stöd, föreslå Vänner som tillsammans med vigselansvarig kunde ingå i planeringsgruppen;
- Samråda med planeringsgruppen om var och när vigseln kommer att ske, och därefter skicka ut eventuella inbjudningar till vigseln;
- I god tid utforma ett vigselbevis vars ordalydelse bestämts i samråd med planeringsgruppen;
- Öva in de löften som skall avges och framföra dem på ett hörbart sätt;
- Skriva under vigselbeviset när löfterna har avgivits.

10.2.6 På vigselansvarig faller att:

- Samtala med paret om hur en kväkarvigsel brukar gå till och efterhöra parets behov av samfundets hjälp att finna lämpliga personer att konsultera inför äktenskapet;
- Tillsammans med paret komma fram till hur deras förhållande skall registreras inför lagen och se till att denna registrering genomförs;
- Fastställa datum för vigseln i samråd med paret;
- Efter vigseln i förekommande fall underteckna och återsända skattemyndighetens intyg om hindersprövning;
- Notera vigseln i samfundsboken.

10.2.7 För att inför lagen räknas som äkta makar måste paret komplettera kväkarvigseln antingen med den av staten auktoriserade formulering som förmedlas av vigselförrättaren[†], eller registrering av partnerskap/borgerlig vigsel.

Vigselbeviset med parets löften, undertecknade av dem själva, släktingar och vänner, hänger i många kväkarhem som en påminnelse om ett viktigt ögonblick i parets liv och om ett antal medmänniskors kärleksfulla stöd till dem båda. Följande utgör ett exempel; fler finns samlade på samfundets expedition.

10.2.8 NN, son/dotter till NN och NN, (ort), och NN, dotter/son till NN och NN, (ort), har tillkännagivit sin avsikt att ingå äktenskap med varandra, vilket har godkänts av De äldste inom Vännernas samfund. Härmed intygas att NN och NN var närvarande vid en av samfundet särskilt utlyst offentlig andakt i (ort) den (datum). De tog varandra i hand varpå NN sade: »Vänner, jag tar denna/denne min vän NN till min maka/make, och lovar med Guds hjälp, att vara en kärleksfull och trofast make/maka.» Och NN sade: »Vänner, jag tar denne/denna min vän NN till min

[†]Vigselförrättaren är av lagen bunden att formulera sig på ett visst sätt och att kräva ordet *ja* från bägge kontrahenterna, för att vigseln skall vara giltig.

make/maka, och lovar med Guds hjälp, att vara en kärleksfull och trofast maka/make.» Som bekräftelse på dessa tillkännagivanden har de vid detta möte under-tecknat detta vigselbevis.

(parets namnteckningar)

Vi, närvarande vittnen vid ovannämnda vigsel, har undertecknat detta med våra namn dagen och året som ovan.

(alla andras namnteckningar)

Följande är ett förslag på anvisningar för vigsel-gästerna:

10.2.9 En kväkarvigsel är till sin form mycket enkel – en andakt under vilken vigseln sker. Någon gång reser sig paret och avger, i Guds och vänners närvaro, sina löften och ingår därigenom äktenskap utan prästs eller annan människas förmedling.

Den fortsatta gudstjänsten ger också tillfälle för andra som känner sig manade, att tala ur andakten. Den avslutas med att alla närvarande tar varandra i hand.

Vigselbeviset med parets löften läses upp någon gång under andakten och när denna är avslutad ombedes alla underteckna beviset.

RÅD OCH FRÅGOR INFÖR ÄKTENSKAP

I ett äktenskap möter paret både oväntade glädjeämnen och utmaningar. De råd och frågor som följer kan ge näring i processen att växa med varandra. Fler frågor och samtalsämnen kan hittas i så gott som alla årsmötens handböcker för den som är intresserad.

10.3.1 Varför är det angeläget för er att ingå äktenskap? Varför hos Vännernas samfund? Om ni båda är medlemmar, hur ser ni på era roller och förväntningar vad beträffar samfundet? Om bara en är medlem, hur påverkar det ert förhållande? Hur ser paret på den stilla andakt under vilken vigseln äger rum i mötets hägn?

10.3.2 Hur gick det till när ni träffades och lärde känna varandra? Hur ser ni på eventuella skillnader i bakgrund, värderingar, temperament och intressen, och hurdana erfarenheter har ni av att handskas med dem? Humor, ömsesidig respekt, tålmod och generositet behövs i ett livslångt nära förhållande, och också mod och vilja att söka utomstående ledning med

problem man inte tillsammans kan lösa. Hurdana erfarenheter har ni av att handskas med dessa frågor?

10.3.3 Hur brukar ni samtala med varandra om andliga erfarenheter? På vilket sätt är dessa lika och olika? Vilken plats har Gud i er relation och i vardagens glädje och svårigheter? Hur tillgodoser ni egna och varandras behov av andlig näring? Det kan vara bra att söka hjälp, i andakt och förbön, när ni möter svårigheter i ert äktenskap. Hur tror och hoppas ni att ert andliga förbund kan komma att bära frukt i andaktsmötet och i samhället?

10.3.4 Hur ser ni på balansgången mellan gemenskap och självständighet? Vad har ni för tankar om stereotypa roller inklusive könsroller? På vilket sätt handskas ni med pendlingar i era känslor och behov, och med farhågor och förhoppningar? Hur hanterar ni olikheter i förväntningar på sexualiteten?

10.3.5 Det är ofta lättare att vara överens i de stora frågorna i livet än i de små. Att veta hur konflikter inom äktenskapet hanteras är viktigt. Vilka erfarenheter har ni?

10.3.6 Många gånger avstår vi av hänsyn till den andre maken att odla vänskap utanför äktenskapet. Hur ser ni på detta? Hur handskas paret med frågor som gäller barnuppfostran? Hur ser paret på en upp-

fostran som bereder vägen för och uttrycker ömsesidig respekt, gemensamt ansvar och inspiration till växt och utveckling för både barn och uppfostrare?

10.3.7 Vad har ni lärt er av tidigare förhållanden? På vilket sätt kommer tidigare förhållanden att påverka ert äktenskap?

10.3.8 Hur tror ni att era respektive familjer och respektive vänner kommer att påverkas av äktenskapet? Tycker ni att det är en viktig fråga?

Kapitel 11

BEGRAVNINGSORDNING

INLEDNING

11.1.1 En kväkarbegravning i Sverige bär prägel av de element som är utmärkande för vårt samfund – tystnaden, enkelheten, det allmänna prästadömet. Denna text är avsedd att vara en hjälp vid dödsfall och begravning inom Vännernas samfund i Sverige: vi vill tacka Gud för det liv som varit och ge stöd till de efterlevande.

11.1.2 Av hävd ges i vårt möte stor frihet i utformandet av begravning och minnesandakt. Form och innehåll kan växla från gång till gång. Kväkarinslaget är mötets ansvar och De äldste utser en ansvarig. Inom det svenska samfundet förekommer antingen en begravning där kistan är med eller en minnesandakt i form av en stilla andakt.

11.1.3 »Eftersom döden hör till livets sätt och villkor, kunna vi icke älska att leva om vi ej kunna tåla att dö.»

William Penn, 1693

11.1.4 »Alla dalar skuggas av död, ändå lever de i skönhet. Och skuggan, som när man målar, är det som ger fyllighet och mognad till former och färger som annars skulle ha liten skönhet överhuvudtaget. Döden ramar in livet i den skönhet som kommer av flyktigheten. Det är för att skönheten alltid ilar – molnen rör sig, vattnen rinner, löven skingras, ungdomen vissnar – som den så genomtränger våra hjärtan. Livsdalen skuggas av död, men detta är min dal och jag skall leva tillfreds i den.»

Bradford Smith, 1965

11.1.5 »Och så kommer nästa insikt – att var människa är en del av universum, att var människa hör samman med allt liv, med all växt och med all verksamhet. ... Det ljus som flödat genom var människa, fortsätter genom barnen, genom allt arbete som utförts, genom alla tjänster och insatser som gjorts, ingenting är förlorat. När man en gång fått visionen av ens sanna plats i livsströmmen, är döden inte längre det slutgiltiga. Döden är ett sätt – det enda sättet – som livet förnyar sig genom. När en människa fyllt sin

uppgift som kanal för Guds ljus, kan ljusflödet byta till andra kanaler och livet fortsätter. Och i detta stora livsdrama som förnyar sig självt, märker och känner man den gudomliga närvaron och man blir ett med Gud.»

Bradford Smith, 1965

George Fox' ord när han kände döden nalkas:

11.1.6 »Jag är glad att jag var här. Nu är jag klar, jag är fullständigt klar ... Allt är gott.»

George Fox, 1691

Natanael Beskow stod vårt samfund nära. Vid flera Vänners begravningar yttrade han följande ord som sedan blivit en tradition hos oss. Vi betraktar dem som en gåva till samfundet:

11.1.7 »Av ljus är du kommen, ljus skall du åter varda.»

Natanael Beskow

11.1.8 »Du vet vad du icke mistat. Hon bor alltid djupt därinne där du och hon beder. Du död, var är din udd?»

Emilia Fogelklou, 1969

11.1.9 Men Du förbliver. Du är ej de dödas,
men livets Gud. Och som ett ljust »trots allt»
skall ständigt ur din ande återfödas
den godhet som i Kristus tog gestalt.

Så vill jag lämna glad i Dina händer
vad än står åter av min vandring här.
Om Du så vill, på evighetens stränder
min gnista tänds på nytt. Du, Herre, är.

Jeanna Oterdahl, 1960

PRAKTISKA ANVISNINGAR

11.2.1 Det utmärkande för en kväkarbegravning är att en Vän leder den och att tystnad ingår som ett bärande inslag. Platsen är ofta ett kapell, men även andra rum kan komma ifråga. Den Vän som utsetts att ansvara inleder och talar om hur begravningen skall gå till, hjälper de närvarande in i tystnaden och ger anvisningar till dem som skall tala. Olika texter kan läsas, gärna sådana som den döda tyckte om. Musik är ofta ett viktigt inslag. Begravningshögtiden brukar avslutas med att den ansvariga läser något till avsked av den döda.

11.2.2 En minnesandakt för en avliden Vän är till sin form en stilla andakt med förberedda inslag. För

Vännerna är närvaron så stark att den dödas kista eller urna inte behöver finnas med vid ett avsked – samlingen finns där i alla fall genom att var och en minns den döda. Även för en minnesstund bör en ansvarig utses. Tystnad inleder och präglar andakten och några kan känna sig manade att med ord belysa det liv som varit.

11.2.3 De äldste utser en ansvarig för begravning eller minnesstund. Stor hänsyn skall därvid tas till den dödas eventuella önskemål. Då den döda kan ha varit den enda i sin familj som tillhört Vännernas samfund är det därför viktigt att den ansvariga samråder med de anhöriga. Den ansvariga organiserar eventuella förberedda inslag, till exempel musik och textläsning. Kontakten med begravningsbyrå sköts i första hand av familjen, men i avsaknad av familj ökar den ansvarigas uppgifter. I Kväkarbiblioteket finns material från tidigare begravningar och minnesandakter att tillgå.

NOTER OCH REFERENSER

NKT=Nordisk kväkartidskrift, Sthlm 1949 – 1973

KT=Kväkartidskrift, Sthlm 1974 –

OM TRO

- 1.1 Fogelklou, Emilia, *Protestant och katolik*, Sthlm 1937, s. 259.
- 1.2 Wägner, Elin, brev till Emilia Fogelklou 3/11 1936, *Käraste Ili, Käraste Elin*, utg. av Gunnel Vallquist, Delsbo 1988, s. 41.
- 1.3 Fogelklou, Emilia, tal vid Wallinsamfundets årsmöte 1960, *NKT* 1963:4 s. 3.
- 1.4 Cedergren, Elsa, övers. ur Borgström, Ingeborg, *Elsa Cedergren. In search of Integrity*, Edinburgh 1982. s. 18.
- 1.5 Fogelklou, Emilia, ur ett föredrag hållet vid en internationell kväkarkonferens i Amsterdam 1932, *Gnosis* 1989:2–4 s. 86.
- 1.6 Ehrnwall, Sonja, Kväkardomen mot bakgrunden av det religiösa läget i nutiden, *NKT* 1949:1 s. 17.
- 1.7 Stendahl, Greta, Jeanna Oterdahl in memoriam, *NKT* 1965:3 s. 2.

- 1.8 Oterdahl, Jeanna, *Den svenska psalmboken*, Sthlm 1986, psalm 227.
- 1.9 Ryberg, Sven, *Fader vår*, Ås 1984 s. 9.
- 1.10 Stendahl, Greta, *Kväkardomen och det inre ljuset*, Sthlm 1960 s. 23.
- 1.11 Fogelklou, Emilia, *Resfärdig*, Sthlm 1954 s. 81.
- 1.12 Ryberg, Julia, Att synliggöra Gud – intervju, *KT* 1997:1 s. 6.
- 1.13 Oterdahl, Jeanna, *Jag lyfter mina händer*, Sthlm 1946 s. 81.
- 1.14 Lundeberg, Marie-Claire, Funderingar kring samfundets mål och medel, *KT* 1992:4 s. 19.
- 1.15 Norrgrann, Gunvor, Min tro och dess konsekvenser, *KT* 1980:4 s. 5.
- 1.16 Fogelklou, Emilia, Livets ljus, *NKT* 1950:1 s. 9.
- 1.17 Ibid., s. 12.
- 1.18 Ehrnwall, Sonja, Kväkardomen mot bakgrunden av det religiösa läget i nutiden, *NKT* 1949:1 s. 19.
- 1.19 Hollsing, Ingmar, Kväkarnas inre värld, *KT* 1995:3 s. 9.
- 1.20 Williams, Henrik, Att vara kväkare på 90-talet, *KT* 1992:3 s. 18.
- 1.21 Fogelklou, Emilia, Det andliga sökandet, *NKT* 1961:2 s. 6.
- 1.22 Lutz, Jonathan, Jag är här för att jag längtar, *KT* 1985:2 s. 2.

OM ANDAKT

- 2.1 Ryberg, Sven, *En timme i tystnad*, Stavanger 1989 s. 26.
- 2.2 Ryberg, Sven, Varför just tystnad?, *NKT* 1971:4 s. 18.
- 2.3 Langenskjöld, Greta, *NKT* 1958:3 s. 1.
- 2.4 Ryberg, Sven, Varför 121?, *NKT* 1965:1 s. 13.
- 2.5 Ibid.
- 2.6 Ryberg, Sven, *En timme i tystnad*, Stavanger 1989 s. 11.
- 2.7 Ryberg, Sven, Interkommunion, *NKT* 1970:1 s. 3.
- 2.8 Ryberg, Sven, Varför just tystnad?, *NKT* 1971:4 s. 17.
- 2.9 Ryberg, Sven, Vårt behov av stillhet, *NKT* 1963:2 s. 13.
- 2.10 Ibid.
- 2.11 Fogelklou, Emilia, *Protestant och katolik*, Sthlm 1937 s. 260.
- 2.12 Lovén, Sven-Otto, Varför blev jag kväkare?, *NKT* 1956:3. s. 21.
- 2.13 Ibid., s. 22.
- 2.14 Fogelklou, Emilia, *Form och strålning*, Sthlm 1958 s. 98.

- 2.15 Larsson, Richard, Vi behöver Jesus Kristus, *KT* 1996:1 s. 8.
- 2.16 Oterdahl, Jeanna, Den heliga tystnaden, *NKT* 1955:2 s. 9.
- 2.17 Taylor, Kristina, Kväkare och teologi, *KT* 1995:3 s. 7.
- 2.18 Sigmers, Elin, Stilla andakt, *NKT* 1949:2 s. 4.
- 2.19 Ibid., s. 5.

OM ERFARENHET

- 3.1 Fogelklou, Emilia, *Barhuvad*, Sthlm 1950 s. 53f.
- 3.2 Fogelklou, Emilia, brev 1956 till Barbro Alving i fängelse för civildödsstraff, *NKT* 1972:3 s. 7.
- 3.3 Ryberg, Sven, övers. ur *Return to simple Living*, Edinburgh 1973 s. 3.
- 3.4 Cedergren, Elsa, anförande vid Vänners vänners dag 1979, *KT* 1980:3 s. 4.
- 3.5 Rancken, Birgit, Min väg till kväkarna, *NKT* 1973:1-2 s. 18.
- 3.6 Theodorsson, Harald, Ibid., s. 20.

OM VITTNESBÖRD

- 4.1 Fogelklou, Emilia, *Tror vi på det goda?*, Sthlm 1942 s. 8.
- 4.2 Fogelklou, Emilia, *Den allra vanligaste människan*, Sthlm 1931 s. 16.
- 4.3 Wägner, Elin, brev till Emilia Fogelklou 16/3 1944, *Käraste Ili, käraste Elin*, utg. av Gunnel Vallquist, Delsbo 1988 s. 141.
- 4.4 Ryberg, Sven, Varför 121?, *NKT* 1965:1 s. 12.
- 4.5 Langenskjöld, Greta, En hälsning till det svenska årsmötet, *NKT* 1970:4 s. 7.
- 4.6 Wägner, Elin, brev till Emilia Fogelklou 17/7 1947, *Käraste Ili, käraste Elin*, utg. av Gunnel Vallquist, Delsbo 1988 s. 178.
- 4.7 Hollsing, Annika, Kväkarmötets dynamiska liv, *KT* 1989:2 s. 19.
- 4.8 Fogelklou, Emilia, ur ett anförande vid de svenska kväkarnas första årsmöte 1935, *NKT* 1959:3 s. 27.
- 4.9 Wägner, Elin, Den goda vapensalvan, *Fogelstadsförbundet* 1944:1 s. 4 (även *KT* 1975:1 s. 15).
- 4.10 Ehrnwall, Sonja, från en morgonandakt i radio 1949, *NKT* 1950:1 s. 23.
- 4.11 Fogelklou, Emilia, *Den allra vanligaste människan*, Sthlm 1931 s. 15f.

- 4.12 Ryberg, Sven, övers. ur *Return to simple Living*, Edinburgh 1973 s. 11f.
- 4.13 Fogelklou, Emilia, *Den allra vanligaste människan*, Sthlm 1931 s. 15f.
- 4.14 Andréasson, Sven, ur en besvärsskrivelse till vapenfrinämnden, *Pax* 1975:4 (även *KT* 1976:1 s. 7).
- 4.15 Backman, Herman, Kväkarna och fredsarbetet, *KT* 1981:2 s. 2.
- 4.16 Fogelklou, Emilia, fritt efter ett inlägg på en konferens 1921, *Kväkartankar*, Stavanger 1948 s. 77.
- 4.17 Fogelklou, Emilia, När vi ställs inför döden. Vid Per Sundbergs bår, *Kvekeren* 1948:1 s. 2.
- 4.18 Sivén, Deryck, De unga och vi gamla pacifister inför världsläget, *NKT* 1969:2 s. 7.
- 4.19 Johansson, Bertil, Vårt ansvar för världen omkring oss, *NKT* 1971:4 s. 12.
- 4.20 Cedergren, Elsa, från en morgonandakt i radio på kvinnornas internationella böndag, *KT* 1974:1 s. 3.
- 4.21 Boltzius, Britt, Barn och religion – hur påverkar vi?, *NKT* 1967:1 s. 10.
- 4.22 Stendahl, Greta, *Kväkardomen och det inre ljuset*, Sthlm 1960 s. 8.

- 4.23 Ehrnwall, Sonja, *Kvåkarna i Norden*, Sthlm 1960 s. 9.
- 4.24 Ryberg, Sven, övers. ur *Return to simple Living*, Edinburgh 1973 s. 13.
- 4.25 Cedergren, Elsa, övers., ur Borgström, Ingeborg, Elsa Cedergren. *In search of Integrity*, Edinburgh 1982 s. 18.
- 4.26 Sundberg, Gunnar, Att vägra döda, *NKT*, 1973:1–2 s. 15.
- 4.27 Lutz, Jonathan, Jag är här för att jag längtar, *KT* 1985:2 s. 2.
- 4.28 Backman, Herman, Kvåkarna och kriget, *NKT* 1957:3 s. 5.
- 4.29 Sivéén, Deryck, Fred och frihet, *NKT* 1959:2 s. 3.

OM SAMFUNDET

- 5.1 Hollsing, Ingmar, Kvåkarnas inre väg, *KT* 1995:3 s. 11.
- 5.2 Stendahl, Greta, Hur blir vår gemenskap innerligare?, *NKT* 1961:2 s. 9.
- 5.3 Fogelklou, Emilia, *Protestant och katolik*, Sthlm 1937 s. 257.
- 5.4 Lutz, Jonathan, Ljuset från London, *KT* 1994:3 s. 7.
- 5.5 Fogelklou, Emilia, *Protestant och katolik*, Sthlm 1937 s. 257.

- 5.6 Ibid., s. 261.
- 5.7 Cedergren, Elsa, övers. ur Borgström, Ingeborg, Elsa Cedergren. *In search of Integrity*, Edinburgh 1982 s. 18.
- 5.8 Ehrnwall, Sonja, Kväkardomen mot bakgrunden av det religiösa läget i nutiden, *NKT* 1949:1 s. 15.
- 5.9 Ryberg, Sven, Att leva sant, *NKT* 1959:3 s. 9.
- 5.10 Ryberg, Sven, Om kväkarrörelsen, *NKT* 1973: 1–2 s. 9.
- 5.11 Fogelklou, Emilia, ur ett anförande vid de svenska kväkarnas första årsmöte 1935, *NKT* 1959:3 s. 28f.
- 5.12 Norrgrann, Börje, Innebär medlemskap i kväkar-samfundet ett sätt att leva?, *KT* 1979:3 s. 9.
- 5.13 Hollsing, Ingmar, Kväkarnas inre väg, *KT* 1995:3 s. 22.
- 5.14 Williams, Henrik, Att vara kväkare på 90-talet, *KT* 1992:3 s. 18.
- 5.15 Ehrnwall, Sonja, Kväkardomen mot bakgrunden av det religiösa läget i nutiden, *NKT* 1949:1 s. 23.
- 5.16 Sigmers, Elin, Stilla andakt, *NKT* 1949:2 s. 3.
- 5.17 Ryberg, Sven, Tankar kring ett läger på Svart-bäcken, *NKT* 1961:3 s. 23f.

VÄNNERNAS BESLUTSMETOD

- 6.1.1 *Extracts from the minutes and advices of the Yearly Meeting of Friends held in London, 1783, s. 227. Denna protokollsanteckning bekräftar och ställer sig bakom de svar som representanter för Londons årsmöte gav till Vänner i Pennsylvania och Jersey 1713.*
- 6.1.2 Ur ett protokoll från Eugene månadsmöte (North Pacific Yearly Meeting), 31 maj 1987.
- 6.1.3 *London YM Proc, protokollsanteckning n:r 14, 1936 s. 300.*
- 6.1.4 Caroline E. Stephen, *Light arising: Thoughts on the Central Radiance*, London 1908 s. 68–69.

SAMFUNDSORDNING

- 7.2.3 *Epistles from the Yearly Meeting of Friends held in London from 1681 to 1857, 1858 vol. 1 s. xiv.*

GEMENSKAP OCH MEDLEMSKAP

- 8.1.1 Besse, Joseph, *A collection of the sufferings of the people called Quakers*, 1753 vol. 1 s. 66.
Händelserna nedtecknades i samtida protokoll för att sedan sammanställas i dylika s.k. Books of Sufferings.
- 8.1.6 Barnes, Kenneth C., *Integrity in the arts*, 1984 s. 52.

- 8.1.7 McGeoghegan, Peggy, Can you tell me?, *Quaker Monthly*, 1976 vol. 55 s. 223.
- 8.2.3 Penna, Jai, opublicerat manuskript, 1989.
- 8.2.4 Backman, Herman, Avtal med Gud – intervju med Herman Backman, *KT* 1996:6 s. 9.

VIGSELORDNING

- 10.1.2 George Fox, *A collection of ... epistles*, 1698, epistle 264 (1669) s. 281.
- 10.1.3 Ibid.
- 10.1.4 Webb, Maria, *The Penns and Peningtons of the Seventeenth Century, etc.*, London 1867 s. 340.
- 10.1.5 Haines, James, *När kärleken svämmar över*, *KT* 1999:2 s. 12.
- 10.1.6 Oterdahl, Jeanna, *Från en utsiktspunkt*, Sthlm 1960 s. 36.
- 10.1.7 Toijer-Nilsson, Ying, *Jeanna Oterdahl – Liv och verk*, Sthlm 1996 s. 143.
- 10.1.8 Fogelklou, Emilia, *Brev till vännerna*, Sthlm 1979 s. 148. *De danska citaten härrör från den enda då föreliggande nordiska översättningen av Franciskus' av Assisi skrifter. En översättning som spelade viss roll i kärlekskorrespondensen mellan Emilia Fogelklou och Arnold Norlind. Vid tiden för brevet var Arnold döende i tbc.*

- 10.1.9 Fogelklou, Emilia, *Form och strålning*, Sthlm 1958 s.192.
- 10.1.10 Ibid.
- 10.1.11 Oterdahl, Jeanna, *Till våra flickor*, Sthlm 1904.
*Denna lilla bok var den första svenska sexual-
upplysningskriften riktad till flickor.*

BEGRAVNINGSORDNING

- 11.1.3 William Penn, *A collection of the works*, 1726 vol. 1 s. 841.
- 11.1.4 Bradford Smith, *Dear Gift of Life*, Pendle Hill Pamphlet 142, 1965.
- 11.1.5 Ibid.
- 11.1.6 George Fox, *Journal*, ed. J. L. Nickalls, London 1952.
- 11.1.8 Fogelklou, Emilia i ett brev till Gösta Eberstein vid hans makas bortgång, 1969.
- 11.1.9 Jeanna Oterdahl, *Från en utsiktspunkt*, Sthlm 1960.

BOKENS BAKSIDA

Ur protokollsanteckning n:r 21 från Londons årsmöte 1978, *London YM Proc*, 1978 s. 312–313.